

Annina Suomi

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2021

ASUNTO ENSIN - VUOKRAMAKSUN HAASTEET JA TUKEMINEN KUNIN- KAANKALLION TUETUSSA ASUMIS- PALVELUSSA

TIIVISTELMÄ

Annina Suomi

Asunto ensin -vuokranmaksun haasteet ja tukeminen Kuninkaankallion tuetussa asumispalvelussa

64 sivua ja 5 liitettä

Kevät, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK) 210 op

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Helsingin Diakonissalaitos Hoiva Oy:n Kuninkaankallion asunto ensin -periaatteen asumispalveluyksikön asukkaiden vuokralvelkaan johtaneita syitä ja asumisen tuen tarvetta vuokratulujen hoidossa sekä asumisen jatkuvuudessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää keinoja vuokralvelan estämiseksi ja parantaa yhteistyöverkoston mahdollisuuksia tuen tarpeeseen vastaamiseen.

Opinnäytetyön teoriassa käsitellään keskeisiä käsitteitä asunto ensin -periaatteesta, asumissosiaalisen työn kuvaa tuetussa asumisessa, elämänhallinnallisia teorioita, jotka vaikuttavat asukkaan toimintakykyyn sitoutua vuokranmaksuun, asunto ensin -periaatteen työtä ohjaavia keskeisiä lakeja sekä asukkaiden yleisimpiä tukia ja etuuksia, joista vuokra maksetaan yksikköön.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin ryhmähaastattelua, joka koostui Kuninkaankallion tuetun asukkaista, työntekijöistä sekä Espoon kaupungin sosiaalityöntekijästä. Ryhmähaastattelun vastauksista koostettiin ja analysoitiin tulokset sisällönanalyysia käytäen.

Tulosten pääkohdista käy ilmi, että usein vuokralvelan kasaantumisen syy on elämänhallinnalliset haasteet, kuten päihteiden käyttö. Tulosten mukaan asumisen turvaamiseen tarvitaan luottamuksellista ilmapiiriä, psykososiaalista tukea, oikea-aikaisuutta tuen tarjoamisessa ja tuen vastaanottamista, asukkaalta vastuunottoa asumisensa onnistumiseen sekä tiivistä verkostotyötä.

Asiasanat: asunto ensin, vuokralvelka, asumissosiaalinen työ

ABSTRACT

Annina Suomi

Housing first – rental payment challenges and support in Kuninkaankallio supported housing service unit

64 p. and 5 appendices

Spring, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was find out the reasons that led to the rental dept of the residents of the Kuninkaankallio housing first housing service unit of Helsinki Deaconess Institute Hoiva Oy and the need for housing support managing rental costs and housing continuity. The aim of the thesis was find ways to prevent the rent dept and to improve the possibilities of the co-operation network to meet the need for support.

The theory of the thesis deals with the key concepts of the housing first principle, the image of housing related-social work in supported housing, life management theories that affect the resident's ability to commit to rent, the key laws guiding the work of the housing first principle and the most common subsidies and benefits for which rent is paid to the unit.

The thesis carried out as a qualitative research and the data collection method was a group interview consisting of the residents and employees of the Kuninkaankallio and a social worker from the city of Espoo. The results of the group interview were compiled and analyzed using content analysis.

The main point of the results shows that often the reason of the rent dept is life management challenges, such as substance abuse. According to the results, is needed for a confidential atmosphere, psychosocial support, timeliness in providing and receiving support, accountability, and close networking.

Keywords: housing first, rent dept, housing related-social work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 ASUNTO ENSIN- PERIAATE	8
2.1 Asunto ensin	8
2.2 Hallituksen toimenpideohjelmat pitkäaikaisasunnottomuudessa.....	10
2.3 Asunto ensin -kustannusvaikuttavuus ja hyödyt.....	15
2.4 Keskeiset lait ja asetukset Asunto ensin -mallissa	16
3 ELÄMÄNHALLINNAN HAASTEET, TARPEET JA TUKIMUODOT.....	18
3.1 Elämänhallinta ja toimintakyky	18
3.2 Asumissosiaalinen työ.....	20
3.3 Yleisimmät taloudelliset tuet ja etuudet asunto ensin -yksiköissä asuvilla Kuninkaankalliossa	22
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	25
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	26
5.1 Tutkimusympäristö	26
5.2 Tutkimusmenetelmä.....	28
5.3 Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	28
5.4 Aineiston analyysi	31
5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	33
6 TULOKSET	35
6.1 Vuokravelkaan johtaneita syitä Kuninkaankalliossa	35
6.2 Häätöprosessiin joutuminen.....	37
6.3 Korjaava työ vuokravelkatilanteessa	39
6.4 Vuokravelan ennaltaehkäisy	42
6.5 Verkoston merkittävyys ja yhteistyö	44
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	46
8 POHDINTA	51

8.1 Tulosten tarkastelu ja pohdinta	51
8.2 Ammatillinen kasvu	54
8.3 Kehitysehdotukset.....	55
LÄHTEET.....	57
LIITE 1. RYHMÄHAASTATTELUKYSELYMYKSET.....	65
LIITE 2. TUTKIMUS-SUOSTUMUS	66
LIITE 3. TIEDOTE HAASTATTELUSTA/KUTSU (asukkaille)	68
LIITE 4. TIEDOTE HAASTATTELUSTA/KUTSU (Kuninkaankallion henkilökunnalle)	69
LIITE 5. TIEDOTE HAASTATTELUSTA/KUTSU (Espoon aikuissosiaalityölle)	70

1 JOHDANTO

Asunnottomuus ja asumiseen liittyvät ongelmat ovat suuri haitta yksilötasolla, mutta myös yhteiskunnallinen haaste. Asunnottomuuden vähentäminen Suomessa on ollut hallitusohjelmissa useita kausia ja asunnottomuustyö jatkuu edelleen. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmat PAAVO I JA II ovat olleet merkittäviä ohjelmia vuosina 2008–2015 asunnottomuuden vähentämisessä ja ohjelmien kautta asunto ensin -periaate vakiinnutettiin asunnottomuustyöhön, kun asuntolat ovat korvattu tuettuun vuokra-asumiseen perustuvilla yksiköillä tai haja-asuttamisella. (Asunto ensin, i.a.-a.)

Ongelmana on, että asunto ensin -mallistakin on mahdollista pudota takaisin asunnottomuuden kierteeseen, koska asukkaiden on joskus haastavaa huolehtia itsenäisesti vuokranmaksusta asunto ensin -asumisyksiköihin. Tilastojen mukaan 20 % asunto ensin -yksiköissä asuvista henkilöistä joutuvat uudelleen asunnottomiksi syinä muun muassa vuokratästit (Karppinen, 2020, s. 35–36). Osassa pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmien asunto ensin- asumispalveluiden myötä syntyneissä yksiköissä vuokratappiot ovat kasvaneet massiivisesti esimerkiksi kymmenien tuhansien luottotappioiden lyhyessä ajassa. Tappiot ovat lisänneet yksiköiden sosiaalialan työntekijöiden työtä runsaasti vuokratapojen ja muissa valvontavastuissa tehden niistä yhden päätehtävistä vieden samalla aikaa pois asukkaiden muista tuen tarpeista. (Kettunen, 2013, s. 568.)

Opinnäytetyöni tutkimusympäristönä toimii Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:n Kuninkaankallion asumispalveluyksikkö Espoossa ja asiakasryhmänä tuetun asumisen asukkaat. Asumispalveluyksikkö perustettiin vuonna 2012 pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman (PAAVO I) aikana. Kuninkaankalliossa toteutetaan asunto ensin -periaatteen mukaista asumista. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa ennaltaehkäiseviä tukimalleja asukkaille ja henkilökunnalle, kun asukkaalla on haasteita vuokranmaksussa ja uhkana joutua häätöprosessiin vuokratästien takia.

Opinnäytetyöni aihe valikoitui työkokemukseni kautta Kuninkaankallion asumis- palveluyksikössä. Kuninkaankallion henkilökunta on kokenut voimattomuutta antaa oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea asukkaille, jotka ovat joutuneet hädde- tyiksi ja uudelleen asunnottomuuskierteeseen maksamattomista vuokrista asu- mispalveluyksikköön. Häädön saanneilla asukkailla on hyvin haastavaa löytää uusi vakituinen asumismuoto ja tiedetään, että asunnottomuudesta aiheutuvat vauriot ja haitat yksilölle ovat sitä suurempia, mitä pidempään asunnottomuus jat- kuu. Asunnottomuuteen liittyy syyllisyyden, häpeän, arvottomuuden ja elämän merkitsemättömyyden tunteita (Alppivuori, 2019, s. 17).

Opinnäytetyöni keskeiset käsitteet rakentuvat valitsemistani osuuksista, jotka pe- rustuvat aikaisempiin tutkimuksiin ja tieteellisiin artikkeleihin. Luvussa 2 käsittelen asunto ensin -periaatetta, hallituksen asunnottomuushankkeita hyödyntäen usein asunto ensin- mallia sekä asunto ensin -kustannusvaikuttavuutta. Teoriaosuu- dessa luvussa 3 käsittelen myös pitkäaikaisasunnottomuuteen liittyvää elämän- hallinnan ja toimintakyvyn alenemisen suhdetta taloudellisten asioiden hoitoon sekä miten asumissosiaalinen työ tukee asunto ensin -yksikössä asukasta. Ker- ron myös yleisimmistä sosiaaliturvan tuista ja etuuksista, joista asukas maksaa vuokran Kuninkaankallion asumisyksikköön sekä niihin liittyvistä haasteista. Kes- keiset käsitteet valitsin keräten aineistoa, jotka liittyvät olennaisina teemoina vuokravelan kasaantumiseen asunto ensin -mallissa. Luvuissa 4–5 esitän opin- näytetyöni tavoitteet ja tarkoituksen sekä tutkimusmenetelmän toteutuksineen, jonka jälkeen luvussa 6 esitän tulokset ja luvussa 7 johtopäätökset. Luvussa 8 keskityn aiheen omaan pohdintaan, ammatilliseen kasvuun sekä kehittämiseh- dotuksiin.

2 ASUNTO ENSIN- PERIAATE

2.1 Asunto ensin

Asunto ensin -mallin juuret ovat lähtöisin Yhdysvalloista, New Yorkista, jonka perustajana oli psykologi Sam Tsemberis ideologiansa mukaan, että asunto on perusoikeus (Pathways housing first, i.a.). Pathways to housing (PHF) -organisaatio on tarjonnut vuodesta 1995 asunto ensin -periaatteella toimivia palveluja haja-asuttamisella. Malliin sisältyy kotiin vietävä tuki asumisen onnistumiselle. Euroopassa, Suomi mukaan lukien, asunto ensin -malli seuraa PHF-mallia keskeisimmässä arvoissa, kuten asunto on perusoikeus, valinnanvapaus palveluissa, hoidon ja asumisen eriyttäminen, toipumisorientaatio, haittojen vähentäminen, aktiivinen sitoutuminen ilman pakkoa, yksilöllisyys sekä tuen joustavuus niin kauan kuin tarve vaatii. (Pleace & Quilgars, 2016.)

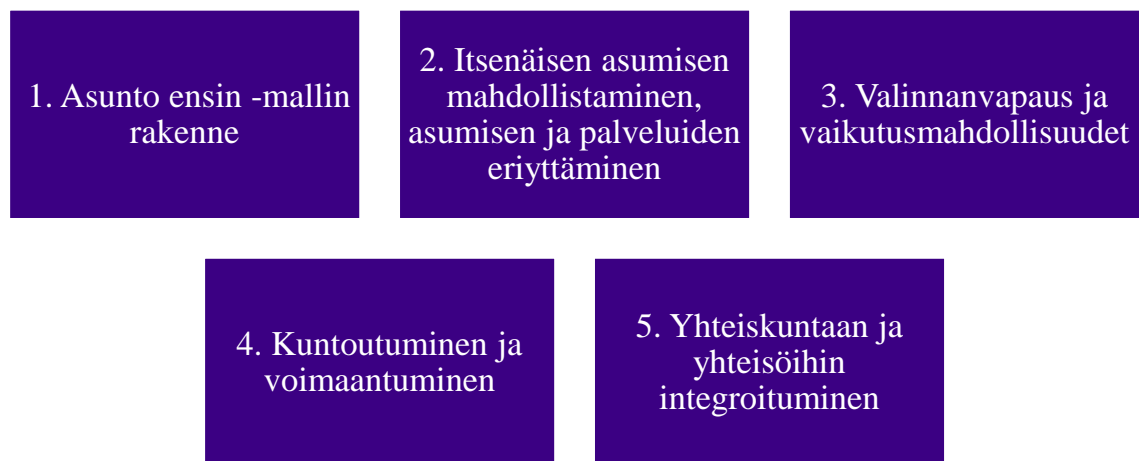
Ennen asunto ensin -mallia pyrittiin asunnolla palkitsemaan henkilöitä, jotka ovat toipuneet päihderiippuvuudesta ja sitoutuneet raittiuteen. Tätä kutsutaan portaikkomalliksi, jossa henkilöllä on suuri uhka jumiutua tai pudota pois palvelujärjestelmästä ja pahimmillaan ylläpitää asunnottomuutta. Ajatus on myös, että asuntoa ei tarvitse ansaita hoitomalliin perustuvalla portaittaisella asuttamismallilla. Suomessa ideologia on samalla linjalla PHF-mallin kanssa; asunnottomalle asunnon saaminen on lähtökohtana muiden sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ratkaisemisessa. (Asunto ensin, i.a.-b.)

Suomessa asunto ensin (AE) -malli alkoi kehittyä samaan aikaan kuin Yhdysvalloissa. Suomen AE-malli ei ole suora sovellus Yhdysvallan mallista, vaan sitä on kehitetty suomalaisten asiantuntijoiden keskuudessa ja muuntautunut palvelujärjestelmään sopivaksi. Esimerkiksi Yhdysvalloissa maksetaan vuokra suoraan eri etuuksista ja tuista vuokranantajalle tai asumisen järjestäneelle organisaatiolle sisäisellä edunvalvonnalla turvatakseen organisaatioiden saatavat ja asumisen jatkuvuuden, mutta samalla kuitenkin rajoittaa asukkaan valinnanvapautta ja autonomiaa. Suomessa asukkaat vastaavat itse vuokranmaksusta, koska itsemääräämisoikeutta omista tuloista ei voida rajoittaa ilman päätöstä edunvalvonnasta.

(Y-Foundation, 2017, s. 14; Kettunen, 2013, s. 567–568.) PHF-malli eroaa myös Suomen mallista asumisen valinnanvapaudella. PHF -mallissa asuinpaikka on mahdollista valita normaalista asuntokannasta tavoitteenaan sosiaalinen integroituminen ja laitostigmasta pääseminen sekä annettu tuki asumisen onnistumiseen on erilainen, kuten ohjausta saa puhelimitse ja kotiin vietävällä tuella. Suomessa suositaan suuria, jopa sadan asukkaan AE-yksiköitä henkilökunnan jatkuvalla läsnäololla, joka saattaa olla esteenä integroitumiselle yhteiskuntaan. (Culhane, Granfelt, Knutagård & Pleace, 2016; Ympäristöministeriö, 2019, s.19).

Suomessa AE-laatusuosituksia on viisi, jotka määrittelevät asumisen periaatteita. Kuviossa 1. periaatteet ovat eriteltyinä.

Kuvio 1. Asunto ensin -laatusuositukset Suomessa (Asunto ensin -laatusuositukset, 2017)

Ensimmäisessä periaatteessa kuvataan asunto AE-mallin rakenteen ja perustehävän sisäistämistä, joka ohjaa työtä ja AE-mallin sekä periaatteen toteutumista. Asiakasprosessit tulee olla kuvattuna yhteistyökäytäntöineen ja toimijoiden vastuineen. Asuntojen sijainti tulisi olla maantieteellisesti hyvien yhteyksien varrella sekä lähellä palveluja. Työntekijäresurssin tulisi olla riittävä sekä henkilökunnan

koulutettua ja henkilökunnalla mahdollisuus kehittää työtä. Työn laatua tulisi parantaa jatkuvasti esimerkiksi saadun palautteen avulla. Toisessa periaatteessa kuvataan, että asuminen perustuu huoneenvuokralain mukaiseen vuokrasopimukseen ja asumisen häiriötilanteisiin, kuten vuokravelkoihin puututaan nopeasti. Aukkaalle tehdään säännöllisesti päivitettävä palvelusuunnitelma, jonka mukaan asukasta tuetaan yksilöllisesti, yhdenvertaisesti ja joustavasti palveluohjauksella. Asumissosiaalinen työ voi olla myös haittoja vähentävää, eli asukas voi vain asua ilman osallistumista toimintaan tai olla käyttämättä eri palveluja. Riittää, että asukas huolehtii vuokralaisen vastuistaan ja itsestään. Kolmannessa periaatteessa asukkaalla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin osallistumalla omien asioiden käsittelyyn ja antaa toiminnasta palautetta. Aukkaalla tulisi olla mahdollisuus valita itselleen sopiva asumismuoto, joka voi olla hajautettu asuminen, asumisyksikkö, jossa voidaan käyttää päihteitä tai vastaavasti päihteetön yksikkö. Aukkaan tulee tietää, miten voi vaikuttaa asumiseensa ja asumisyhteisöään koskeviin asioihin. Neljännessä periaatteessa kuntoutuminen ja voimaantuminen tapahtuvat asukkaalla omilla ehdoilla. Aukkaan kanssa keskustellaan hänen tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteista säännöllisesti ja etsien uusia näkökulmia kuntoutumiseen asukasta arvostaen. Aukkaan omat voimavarat huomioidaan ja häntä rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta arjestaan varmistaen, että asukas tietää mistä ja miten voi saada apua tarvittaessa. Viidennessä periaatteessa kodin nähdään olevan perustana yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumiselle. Aukkaan osallisuutta tuetaan sekä vahvistetaan kiinnittymistä ympäristöön sekä asukkaalla yhteyksiä omaan lähiverkostoonsa. (Asunto ensin -laatusuosituksen, 2017.)

2.2 Hallituksen toimenpideohjelmat pitkäaikaisasunnottomuudessa

Suomessa pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma oli vuosina 2008–2011 nimeltään PAAVO I, joka perustui valtioneuvoston periaatepäätökseen. Pitkäaikaisasunnottomuus määritellään yli vuoden mittaiseiksi asunnottomuusjaksoiksi tai jos asunnottomuusjaksot toistuvat jatkuvasti kolmen vuoden aikana. Tavoitteena ohjelmassa oli pitkäaikaisasunnottomuuden puolittaminen. Valtion puo-

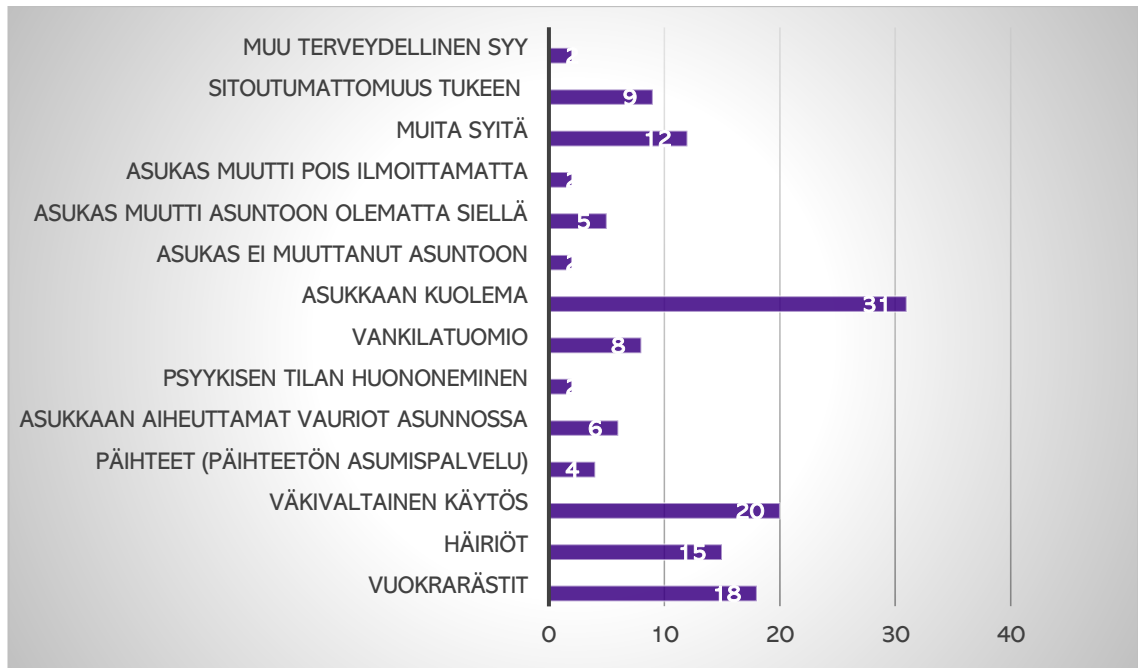
lelta ohjelman toimeenpanosta ja kokonaisuuden koordinoinnista vastasi ympäristöministeriö ja toteutukseen osallistui sosiaali- ja terveysministeriö, rikosseuraamuslaitos, Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus (ARA) sekä Raha-automaattiyhdistys (nykyinen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA). Toteutuksessa oli mukana kymmenen suurinta kaupunkia, joissa asunnottomuutta esiintyi eniten sekä useita valtakunnallisia ja paikallisia järjestöjä sekä palveluntuottajia. (Kaakinen, 2012, s. 4.) PAAVO I:n aikana pitkäaikaisasunnottomien määrä väheni 28 % (Ympäristöministeriö, 2019, s. 43).

PAAVO II käynnistyi vuonna 2012–2015 jatkamalla edeltäjänsä aloittamaa työtä. Tavoitteena oli myös puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2015 mennessä. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämistoimet ovat lisänneet vuokrasopimusperusteisten asuntoja korvaamalla tilapäisiä asuntoja tuki- ja palveluasunnoilla. Asunnottomille tarkoitettuja palveluita on myös uudistettu, joista merkittävin uudistus on ollut PAAVO I -ohjelmassa AE-periaatteen johdonmukainen soveltaminen kymmenessä suurimmassa asunnottomuuskunnassa. PAAVO II aikana pitkäaikaisasunnottomuus laski 35 %. (Ympäristöministeriö, 2019, s.11, 43.)

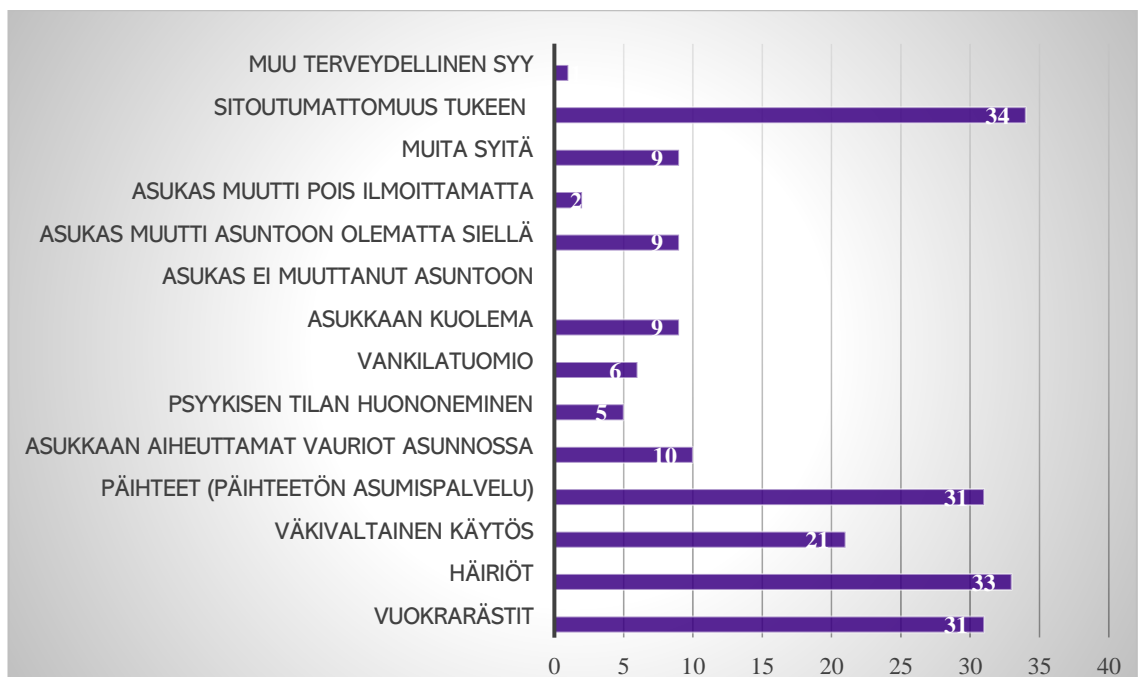
Kesällä 2016 valtioneuvosto hyväksyi PAAVO-ohjelmille valtakunnallisen ympäristöministeriön koordinoiman asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE) vuosille 2016–2019 tavoitteena liittää asunnottomuustyö entistä paremmin osaksi syrjäytymisen ehkäisyä. Ennaltaehkäisevät investoinnit asunnottomuudessa tulisivat vähentämään korjaavan työn tarvetta, joka näkyy pitkällä aikavälillä säästöinä. (Asunto ensin, i.a.-c.) Asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä, että aina kun asiakas kohdataan palveluissa, kuten sosiaalityössä tai työvoimahallinnossa, otetaan puheeksi asuminen, mahdolliset vuokravelat sekä häätöuhat varhaisena puuttumisena sektorirajoja ylittävillä kokonaisuuksilla. AUNE:n tavoitteena oli kehittää ja jäsentää ennaltaehkäisevää asumisneuvontaa, joka on tunnetuin esimerkki onnistuneesta asunnottomuuden ennaltaehkäisytyöstä sekä asuntojen lisääminen asunnottomille tai asunnottomuuden uhatta oleville normaalin ARA-vuokrakannan lisäämisellä ja uusilla asumisratkaisulla, kuten välivuokrauksella. (Karppinen, 2020, s. 4–9.)

AUNE-ohjelman loppuraportissa tuloksena rahoitusta saatiin erityisesti asuntojen hankintaan ja kehittämishankkeisiin ARA:lta, STEA:lta, Sosiaali- ja terveysministeriöltä (STM:ltä) sekä kaupungeilta. Asuntoja AUNE:n aikana asunnottomuustyöhön saatiin yli 2000 kappaletta. Ohjelman aikana ennaltaehkäisevä asunnottomuustyö jäsenyi useassa kaupungissa osaksi ARA:n koordinoimaa asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiaa. Asumisneuvojen määrä kasvoi runsaasti, joista osa työskentelee sosiaalitoimessa ja osa järjestöissä, säätiöissä sekä vuokrataloyhtiöissä. AUNE-ohjelman aikana myös kokemusasiantuntijoita koulutettiin asunnottomuustyöhön. Toimenpideohjelma edisti myös asunnottomuustyön entistä laajemmin osaksi syrjäytymisen torjuntatyön AE-periaatteen pohjalta vahvistamalla asumissosiaalista työtötta. Espoossa tuotettiin eniten uusia asuntoja asunnottomuustyöhön ja asunnottomuuden ennaltaehkäisy sisällytettiin osaksi Espoon hyvinvointisuunnitelmaa. (Karppinen, 2020.)

AUNE:n loppuraportissa on tilastoituna asumisen onnistumisen arviointia asunnottomien asumispalveluihin muuttaneista. Tilastotietoa on kerätty asunnottomien asumispalveluiden asiakkaista, esimerkiksi Helsingistä ja Espoosta vuosina 2016–2019. Suunnitelmallisesti asumisen päätti 605 AE-asumispalvelun asukasta siirtyen itsenäiseen asumismuotoon, muuhun tuettuun asumiseen, palvelutaloon tai muuhun asumismuotoon. Suunnittelemattomasti asuminen AE-asumispalveluissa päättyi 627 henkilön kohdalla, joista 126 kuoli ja 521 henkilön asuminen päättyi muista syistä, kuten sitoutumattomuudesta tarjottuun tukeen, toistuvien häiriöiden aiheuttamisesta tai vuokratästeistä. Vuokratästit olivat kolmanneksi suurin syy AE-asumisen päättymiseen muualla kuin pääkaupunkiseudun AE-yksiköissä, kun taas pääkaupunkiseudulla asuminen päättyi useimmiten asukkaan väkivaltaiseen käytökseen, mikäli kuolemaa ei lasketa asumisen päättymiseen. Kuviossa 1. on eriteltyä suunnittelemattoman poismuuton syitä pääkaupunkiseudulla ja kuviossa 2. muualla Suomessa. (Karppinen 2020, s. 35–36.)

Kuvio 2. Suunnitteleman poismuutto ae-asumispalveluista pääkaupunkiseudulla vuosina 2016–2019 (Karppinen, 2020)

Kuvio 3. Suunnitteleman poismuutto ae-asumispalveluista muualla Suomessa vuosina 2012–2019 (Karppinen 2020)

Kuvioissa 1. ja 2. sitoutumattomuus tukeen on ollut merkittävä osuus suunnittelelemattomissa poismuutosta ja mahdollisesti vaikuttanut myös vuokravelkojen kasvuun ja lopulta häättöön huonevuokralain mukaisesti. Huomiota herättävää on myös, että suunnittelelemattomien poismuuttojen luvut ovat useimmissa johtaneissa syissä korkeammalla muualla kuin pääkaupunkiseudulla, joten voidaan siis olettaa, että pääkaupunkiseudulla on onnistuttu paremmin omaksumaan AE-periaatteen asuminen. Omat työkokemukset asukkaiden suunnittelelemattoman poismuuton syistä Kuninkaankalliosta toistavat kuviota 1. ja 2. Tilastollista tietoa Kuninkaankallion suunnittelelemattomista poismuutoista minulla ei ole, mutta suurimmat todennäköisimmät syyt ovat olleet vuokratästit, sitoutumattomuus tukeen, eli asukkaaseen on ollut mahdotonta luoda kontaktia tai asukas on käyttäytynyt väkivaltaisesti muita asukkaita tai henkilökuntaa kohtaan sekä asukkaan häiriökäyttäytyminen yksikön ympäristössä.

AUNEN-alaiset erillishankkeet toivat uusia toimintamalleja asunnottomuustyöhön. AUNE verkostokehittäjät -hankkeen 2016–2019 tavoitteena oli asumissosiaalisen työn kehittämistä verkostoitumalla ja hyviä käytäntöjä levittäen sekä järjestää asumisneuvontakoulutuksia (Asunto ensin, i.a.-b). Hankkeeseen kuului kumppanuusjärjestöinä muun muassa Helsingin Diakonissalaitos ja Sininauhasäätiö. AUNE verkostokehittäjät -hankkeen tuloksena oli yhteiskehittämisen periaatteella AE-työn kehittäjäverkoston rakentaminen sekä jatkuvan kehittämisen juurruttaminen erilaisissa yhteisissä tilaisuuksissa ja seminaareissa. Hanke-toiminta jatkui ohjelmakauden jälkeen STEA:n rahoittamana. (Karpainen, 2020, s. 16.)

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat - varhainen välittäminen, osallisuus ja asumisen tuki (AKU) -hanke toimi vuosina 2016–2019 tavoitteenaan rakentaa asunnottomuuden ennaltaehkäisyn strategiset suunnitelmat kuuteen kaupunkiin, kuten Espooseen. AKU-hanke oli osa AUNE:a. Hanke-suunnitelmassa kohderyhmänä oli asunnottomuutta tai asunnottomuuden uhkaa kokeneet kokemusasiantuntijat ja muiden kuin osatoteuttajakuntien työntekijät järjestötoimijat sekä välillisenä kohderyhmänä huono-osaiset, joiden asunnottomuus uhkaa uusiutua tai henkilöt, jotka ovat uhattuina joutua tai ovat juuri joutuneet asunnottomiksi. AKU-hanke sijoitettiin Espoossa sosiaalipalveluihin ja hankkeessa pyrittiin

yhteistyöhön yli organisaatorajojen. AKU-hanke muun muassa tuotti tilapäisasunnoissa asuvien asiakkaiden asumisvalmiuksien mittariston Vantaalle, jonka avulla voidaan arvioida ja osoittaa asumisen tuen tarve ja muutokset sekä asumisen tukemiseen toimintamalleja työkirjan muodossa. (ARA, 2020a, s. 6–7, 15, 41.)

Valtion asunnottomuustyö jatkuu pääministeri Sanna Marinin hallituskaudella tavoitteenaan puolittaa asunnottomuus vuoteen 2023 mennessä toimivaksi todetusta asunto ensin -periaatteesta kiinni pitäen (Ympäristöministeriö, i.a). Vuoden 2020 lopussa asunnottomia yksineläviä oli 4 341, perheitä ja pariskuntia 201 ja pitkäaikaisasunnottomia 1 054. Alle 25 -vuotiaita asunnottomia oli 854. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, i.a.) Ohjelman tavoitteena on lisätä kohtuuhintaisia asuntoja, asunnottomuustyön vahvistaminen kuntien peruspalveluissa, asumisneuvonnan saatavuuden parantaminen sekä asunnottomuustyötä tekevien tahojen verkostoituminen. Hallitus tähtää, että asunnottomuus on poistettu Suomesta vuoteen 2027 mennessä. Ympäristöministeriö aloitti keväällä 2020 ohjelman suurimpien kaupunkiseutujen, palvelutuottajien ja järjestöjen kanssa. Asunnottomuustyö ei ole riittävästi vakiintunut kuntien toimintaan, joten nykyinen asunnottomuusohjelman painopiste on kuntien asunnottomuustyössä, johon ohjelma tarjoaa rahoitusta. Ohjelmaan kutsutaan ne kunnat, joissa on eniten asunnottomuutta. Kuntien suunnitelmiin tulee sisältyä ainakin matalankynnyksen sote-palvelujen kehittäminen ja vakiinnuttaminen sekä toimenpiteet mahdollisten ongelmakohtien parantamiseksi riskiryhmien asumistilanteeseen. (Ympäristöministeriö, i.a; Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma, 2019).

2.3 Asunto ensin -kustannusvaikuttavuus ja hyödyt

Asunnottomuuden aiheuttavia kustannuksia on vaikea arvioida esimerkiksi asunnottomuusjakson keston takia, mutta asunnottomuuteen päätyvät henkilöt ovat usein moniongelmaisia, joka johtaa yhteiskunnan palveluiden lisääntyneeseen käyttöön (Ympäristöministeriö, 2019, s. 67).

Tampereen teknillinen yliopisto tutki vuosina 2012–2015 AE-yksiköissä asuvien kustannuksia ennen ja jälkeen sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttöä sekä poliisin tarvetta kahdessa eri asumisyksikössä Espoossa ja Helsingissä. Tutkimus liittyi hallituksen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaan. Muutto asumisyksiköihin luonnollisesti lisäsi kustannuksien määrää asumiskustannuksilla, joihin lasketaan vuokra ja palvelumaksut verraten lyhytaikaisen majoituksen kustannuksiin, kuten asuntoloihin ja palvelukeskuksiin sekä katkaisu- ja kuntoutusjaksoihin. Ennen muuttoa AE-yksikköön, asunnottomuuden aiheuttamat kustannukset olivat korkeita yhteiskunnalle terveydenhuollon päivystyskäyntien, poliklinikkakäyntien, mielenterveyspalveluiden käytön, selviämisasemalla käyntien, sairaalavuorokausien sekä poliisien säilöönottojen takia. Muutto AE-yksikköön selkeästi vähensi edellä mainittuja tarpeita. (Sillanpää, 2013, s. 13–16.)

Asunnottomuuden tilastot kertovat ja laskelmat arvioivat asunnottomuuden menoja ja säästöjä yhteiskunnalle, mutta suurimmat elämänlaadun ”kustannukset” kasautuvat kuitenkin aina asunnottomalle itselleen, kun asunnottomuus vaikeuttaa esimerkiksi työssäkäyntiä, sosiaalisten suhteiden ylläpitoa ja lisää rikollisuutta, päihdeidenkäyttöä sekä fyysisiä- että psyykkisiä terveysongelmia (Ympäristöministeriö, 2019, s. 67–68).

2.4 Keskeiset lait ja asetukset Asunto ensin -mallissa

AE-mallissa noudatetaan useampaa eri lakia ja asetusta. AE-laatusuosituksessa asunnottomuustyötä ohjaavia keskeisiä lakeja ovat Suomen perustuslaki (L 731/1999), Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta; Huoneenvuokralaki (L 481/1995), Sosiaalihuoltolaki (L 1301/2014), Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista; Sosiaalihuollon asiakaslaki (L 812/2000), Yhdenvertaisuuslaki (L 1325/2014), Henkilötietolaki (L 523/1999), Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta; Julkisuuslaki (L 621/1999), Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (L 922/2011), Päihdehuoltolaki (L 41/1986), Mielenterveyslaki (L 116/1990) ja Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista; Hankintalaki (L 1397/2016). (Asunto ensin -laatusuositukset, 2017.)

Useimmat laeista suojaavat asukkaiden asemaa ja oikeuksia, mutta saattavat myös hankaloittaa asukkaan asumisen jatkuvuutta AE-yksikössä valinnanvapauden ja itsemääräämisoikeuden nojalla, kuten jos asukas on selvästi vaarantanut terveytensä päihteidenkäytöllä, ei asukasta voi kuitenkaan velvoittaa päihdekatsaukseen/kuntoutukseen, koska asuminen ja kuntoutus ei ole velvoitetta ae-asumisessa. Asukkaalla on myös valinnanvapaus siirtää eri vuokranmaksun tukia itselleen maksettaviksi, jolloin asuminen vaarantuu. Itsemääräämisoikeutta painotetaan vahvasti sosiaali- ja terveystaloudissa asiakkaan valinnanvapaudella ja autonomialla. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista määrittelee itsemääräämisoikeudessa ja osallisuudessa otettavaksi ensisijaisesti huomioon asiakkaan mielipide, toivomukset sekä asiakkaan etu on aina huomioitava. Itsemääräämisoikeuteen kuuluu henkilön oma vastuu valintojensa seurauksista ja henkilöillä oletetaan olevan ymmärrys valintojensa ja seurausten välisestä yhteydestä (L 812/2000; Etene-julkaisuja, 2004, s. 26).

Suomen laissa ei ole määritelty subjektiivista oikeutta asuntoon (Ympäristöministeriö, 2019, s. 38). Kuitenkin Suomen perustuslaki käsittelee oikeusturvaa, jonka mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen edellyttämää turvaa, on oikeus sosiaaliturvaan, eli oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sekä julkisen vallan tehtävä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä (L 731/1999).

Sosiaalihuoltolaki määrittelee asumispalveluita, joita on järjestettävä niitä tarvitseville. Tuettua asumista tulee järjestää niille, jotka tarvitsevat tukea ja palveluja asumisensa järjestämiseen tavoitteena ennaltaehkäistä laitosten ja muiden palveluiden tarvetta puutteellisten asumisolojen vuoksi. Asunnottomille on tarjolla määrällisesti eniten tuetun asumisen palvelua verraten esimerkiksi palveluasumiseen. (L 1301/2014; Karppinen, 2019, s. 12.)

Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta; Huoneenvuokralaki (L 481/1995) on keskeisessä asemassa AE-mallissa, koska se määrittelee asukkaillaan samat vuokralaisen oikeudet ja velvollisuudet, kuin kaikilla vuokrasuhteessa asuvilla henkilöillä. Vuokranantajalla on oikeus purkaa vuokrasopimus, mikäli vuokralainen laiminlyö vuokran maksun säädetyssä tai sovitussa ajassa. Vuokrasopimus

ei liity hoito-, tuki-, palvelu- tai muuhun sopimukseen, jotka määrittelevät palveluntuottajan ja asiakkaan välistä sosiaalipalvelua, kuten asumista koskevaa sopimusta, johon sovelletaan sosiaalihuollon lain säännöksiä. Esimerkiksi sosiaalihuoltolaissa on 21§, joka koskee tuetun asumisen järjestämistä niille henkilöille, jotka tarvitsevat asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. Vuokrasopimukseen perustuvassa mallissa asukkaan ei tarvitse ottaa tukea vastaan, eikä kuntouttaa itseään, vaikka palvelujärjestelmän näkökulmasta se voi näyttää hankalissa tilanteista lähes heitteillejätöltä. (Mutalahti, 2019; Ympäristöministeriö, 2019, s. 64.)

3 ELÄMÄNHALLINNAN HAASTEET, TARPEET JA TUKIMUODOT

3.1 Elämänhallinta ja toimintakyky

Korkean elämänhallinnan kokemus henkilöllä tarkoittaa, että henkilö kokee olevansa itse vastuussa elämästään ja pystyy vaikuttamaan omilla päätöksillään itseään koskeviin asioihin (Mäntyniemi, 2017, s. 19). Elämähallinta käsittää yksilön kykyä esimerkiksi itsekontrolliin, vastuunottoon ja valintojen tekoon (Jokimaa, 2006, s. 11). Elämänhallinnan ohella puhutaan myös koherenssin tunteesta, joka muodostuu varhaislapsuudessa ja kehittyy pysyväksi varhaisaikuisuuteen mennessä jatkuen erilaisten elämäkokemusten muokkaamana läpi koko elämän. Koherenssin tunne on sidoksissa itsetuntoon, fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä erilaisten selviytymiskeinojen hallintaan ja käyttöön. Vahva koherenssin tunne auttaa henkilöä selviytymään haastavista tilanteista ja elämänlaatu on parempi kuin henkilöillä, joilla koherenssin tunne on alhainen. Heikko koherenssin tunne on yhteydessä esimerkiksi psykososiaalisen toiminnan rajoittuneisuuteen, itsensä hoitamiseen ja motivaation vähäisyyteen. (Mäntyniemi, 2017, s. 20.) Psykososiaalisesti syrjäytyneillä henkilöillä on runsaasti kasaantuneita sosiaalisia ongelmia elämäntilanteessaan ja henkilöiltä saattaa puuttua yhteiskunnassa toimimiseen tarvittavia resursseja, kuten työpaikka, asunto ja hyvä terveys.

Marginaalissa elävät henkilöt saattavat muodostaa identiteettinsä epäonnistumissensa mukaan ja kokea, että eivät voi vaikuttaa elämäänsä. (Granfelt, 1999, s. 207, 209–210.) Asunnottomuuden tiedetään olevan suuri syrjäytymistekijä.

Kristiina Alppivuoren (2019) tutkimus käsitteli asunnottomuuden kokemusta, avunsaantia ja palvelujen kehittämisen tarvetta Espoossa. Tutkimuksessa haastatellut asunnottomuuden kokeneet kuvailivat asunnottomuuden taustatekijöiksi ongelmien kasaantumisen: lapsuuden ja nuoruuden rankat kokemukset, elämänhallinnan ja elämäntilanteen ongelmat liittyen taloudenhallintaan, kriisit liittyen päihteiden käyttöön tai mielenterveysongelmien ilmentymiseen sekä yksittäisinä vastauksina kyvyttömyyden, tietämättömyyden ja viivästyksen avun hakemisessa asunnottomuuteen ja sen uhkaan. Ympäristöministeriön raportin (2011, s. 64) mukaan pääkaupunkiseudun asunnottomien vastaanottokeskuksessa 89 % asiakkaista oli päihde- ja tai mielenterveysongelma.

Taloudenhallinta, joka on riippuvainen varoista, veloista ja kulutuskäyttäytymisestä, voidaan luokitella osaksi elämänhallintaa, koska rahavaikeudet heijastuvat muille elämän osa-alueille. Kristiina Alppivuoren (2019, s. 9–11) tutkimuksen mukaan Espoossa tuettuun asumiseen hakeutuvilla oli runsaasti tuentarpeita talousasioiden hoitamisessa. Useimmiten velkaantumisen syynä olivat psyykkiset sairaudet, joista seuraa taloudenhoitokyvyn tai arviointikyvyn heikentyminen, jolloin henkilö saattaa tuhata rahansa tai unohtaa laskujen maksamisen. Psyykkinen sairaus vaikuttaa myös avun hakemisen oikeaan aikaan ja oikeasta paikasta kuten myös runsas päihteiden käyttö, joka taas on esteenä psykiatriselle hoidolle. (Mäntyniemi, 2017, s. 50, 68–69.) Asunnottomuus lisää päihteidenkäyttöä, kun vallitsevaa elämäntilannetta on vaikea hyväksyä ja käsitellä (Alppivuori, 2019, s. 16–17).

Tiina Mäntyniemen (2017, s. 58) mukaan tuetun asumisen tarpeessa olevilla asiakkailla saattoi puuttua tarvittavia taitoja arjen asioista selviytymiseen ja seurauksena toimintakyvyn alenemista. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos (THL) määrittelee toimintakyvyn ulottuvuudet fyysiseen-, psyykkiseen-, kognitiiviseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn. Fyysinen toimintakyky edellyttää selviytymistä henkilölle

itselleen tärkeistä tehtävistä. Psyykkisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan voimavaroja selvitä arjen haasteista ja kriisitilanteista kyvylä vastaanottaa tietoa ja käsitellä tietoa, tunnetaitoja, kykyä muodostaa ja kokea käsityksiä omasta itsestä ja ympäristöstä sekä kykyä suunnitella elämäänsä ja tehdä sitä koskevia ratkaisuja ja valintoja. Kognitiivinen toimintakyky liittyy tiedon vastaanottoon, käsittelyyn, säilyttämiseen ja käyttöön liittyviä toimintoja, esimerkiksi keskittymiseen, tarkkaavaisuuteen sekä ongelmien ratkaisuun. Sosiaalinen toimintakyvyn kokonaisuus muodostuu yksilön, sosiaalisen verkoston, ympäristön, yhteisön ja yhteiskunnan välisessä dynaamisessa vuorovaikutussuhteessa. Sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueena on henkilö vuorovaikutussuhteissaan sekä aktiivisena toimijana ja osallistujana yhteisössä. (THL, i.a.)

3.2 Asumissosiaalinen työ

Asunto ensin -malli on luonut uudenlaisen näkökulman entisten ja nykyisten asunnottomien sekä asunnottomuusuhan alla olevien kanssa tehtävään vuorovaikutukselliseen työhön, jota kutsutaan yhä useammin asunnottomuustyön sijaan asumissosiaalisesti työkseen. Asumissosiaalisen työn käsite ja kehittäminen on lähtöisin Norjasta (boligsosial arbete). Asumissosiaalisen työtteen vahvistaminen yli yksi AUNE-ohjelman tavoitteista ja asumissosiaalinen työ on otettu erityisopintojaksoksi esimerkiksi Lahden seudun ammattikorkeakoulussa. (Ympäristöministeriö, 2019, s. 52.)

Asumissosiaalinen työ voi olla yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla sekä rakenteellista asumisen ja palvelujärjestelmän epäkohtiin kohdentuvaa moniammatillista työtä lähtökohtinaan tilanteen huononemisen ehkäisy, haittojen vähentäminen tai toimuminen. Asumissosiaalinen työ on eettistä köyhyyden ja eriarvoisuuden vastaista työtä, painopisteenä useimmiten käytännön asioiden ja sosiaalisten tilanteiden selvittely sekä asunnottomuuden riskien tunnistaminen ja ehkäisy. Asumissosiaalinen työ vastaa asumista vaarantaviin, sosiaalisiin, psykososiaalisiin sekä käytännöllisiin ongelmiin ja niiden ennaltaehkäisyyn. (Karppinen, 2019b, s. 3.)

Ennen AE-mallia, henkilöiltä odotettiin asumisen taitoja, päihdekuntoutusta sekä kokonaisvaltaista elämänmuutosta ennen asunnon saamista, kun taas AE-mallissa asunto nähdään edellytyksenä elämänmuutokselle. AE-mallissa on korostunut asumissosiaalisen työn tarpeellisuuden merkitys, kun pitkäaikaigasunnottomuus on usein heikentänyt henkilön psyykkistä -ja sosiaalista toimintakykyä. (Erkkilä, 2017, s. 309–310). AE-yksiköissä asumissosiaaliseen työhön lukeutuu yksilöllinen tuki, joka painottuu erityisesti psykososiaaliseen työhön, jonka tavoitteena on yhdessä asukkaan kanssa saada aikaan muutosta ajattelu- ja toimintatavoissa sekä sosiaalisissa suhteissa (Niemi, 2014, s.18).

Asumissosiaalinen työ on asunnottomuutta kokeneiden kanssa tehtävää suunnitelmallista työtä, johon kuuluu tuetussa asumisessa neuvontaa ja ohjausta raha-asioissa, päihdekuntoutuksessa ja terveydentilaa koskevissa asioissa, vuokramaksun seuranta, asumishäiriöihin puuttumista, elämänhallinnan kokonaisvaltaista tukemista sekä asukkaan elämäntilanteen kannalta sopivien verkostojen luomista riippuen asukkaan tilanteesta sekä työntekijän osaamisalueesta ja orientaatiosta. Pitkäaikaigasunnottomilla saattaa olla suuria haasteita asioida palvelujärjestelmän edellyttämällä tavalla heikentyneen fyysisen, psyykkisen sekä sosiaalisen toimintakyvyn vuoksi, esimerkiksi asioida etukäteen sovittuina aikoina tai täyttää kirjallisia tukihakemuksia tarvittavine liitteineen niitä käsitteleville tahoille (Erkkilä, 2017, s. 309). Tärkeää on, että asukkaan asumiskykyyn vaikuttavista tekijöistä, voimavaroista ja tuen tarpeista keskustellaan avoimesti. Työskentelyn tulisi olla tavoitteellista ja tavoitteisiin pääsemisen keinoista tulee sopia yhdessä asukkaan kanssa asumisen alkuvaiheessa, kuten myös säännöllisesti asumisen aikana. (Erkkilä, 2017, s. 309–310; Karppinen, 2019, s. 3; Granfelt 2013, s. 224.)

Tuetussa asumisessa pääpainot korjaavassa asumissosiaalityössä ovat asumisen onnistumisen turvaaminen, asunnottomuuden uudistumisen ehkäisy sekä asukkaan osallisuuden ja kuntoutumisen tukeminen vastaamalla erilaisiin psykososiaalisiin tai käytännön ongelmiin. Työssä korostuu työntekijän kyky luoda luottamuksellinen suhde asukkaan kanssa. Työskentelyorientaationa AE-mallissa on asukkaiden kunnioitus ja myötätuntoisuus, mutta asumisen tukeen liittyy myös

asumisen sujuvuuden seuranta ja siihen liittyvää kontrollia, joka saattaa vaikuttaa luottamuksen rakentumiselle asukkaan ja työntekijän välillä. Toisaalta asumisen seuranta ja kontrolli voivat olla tavoitteellista työskentelyä asumisen jatkuvuuden ja onnistumisen takaamiseksi. Asumissosiaalityötä on kuvattu poikkihallinnolliseksi ja verkostomaiseksi työksi, jonka pyrkimys on tarjota asunnottomalle parhaiten tarpeita vastaava palvelukokonaisuus. (Karppinen 2019, s. 5; Granfelt, 2013 s. 209, 224–225).

3.3 Yleisimmät taloudelliset tuet ja etuudet asunto ensin -yksiköissä asuvilla Kuninkaankalliossa

AE-yksikössä asuvilla on mahdollisuus työntekoon, mutta useimmilla työelämään palaaminen ei ole ajankohtaista nykyisessä elämäntilanteessa tai asukkaalle on jo myönnetty työkyvyttömyyseläke. Tulot perustuvat useimmiten eri sosiaalietuuksiin ja tukiin, joista maksetaan vuokra asumisyksikköön. Oman työkokemukseni kautta tiedän, että yleisimmät tuet ja etuudet ovat Kuninkaankallion tuetun asumispalvelun asukkailla työttömyysetuus ja toimeentulotuki.

Työttömyysetuutta maksetaan henkilöille, jotka ovat työkykyisiä, iältään alle 64-vuotiaita ja ovat työmarkkinoiden käytettävissä ja hakevat kokoaikatyötä sekä ovat taloudellisen tuen tarpeessa. Työttömyysetuuden saaminen edellyttää työnhaun voimassaoloa sekä aktiivista työnhakua sekä velvoittaa ottamaan vastaan tarjotun työn tai koulutuksen. Työelämäpalvelut eli TE-palvelut vastaavat työttömyysetuuden myöntämisestä ja maksajana toimii Kela. (Kela, i.a.-a.)

Työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen ehtona on työkyvyn heikentyminen sairauden tai vamman takia ja vaatii perusteellisia selvityksiä sekä lääkärinlausuntoja (Kela, i.a.-b). Pelkästään päihdeongelma ei ole työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen peruste. Henkilölle tulee tehdä laajat kliiniset arviot työkyvystä, esimerkiksi neurologisia ja neuropsykologisia tutkimuksia, psykiatriin konsultaatio sekä päihteiden käytön aiheuttamien elimellisten sairauksien diagnosointi (Holopainen & Kaukinen, 1995).

Asukkaat ovat oikeutettuja asumistukeen, mikäli asukkaalla ei ole tukeen vaikuttavia tuloja tarpeeksi kattamaan vuokratulot. Asumistuki on tarkoitettu matalatuloisille henkilöille (Kela, i.a.-c). Bruttotulot sisältäen sosiaalietuudet vaikuttavat asumistuen määrään. Perusomavastuu on asumistuensaajan maksettava itse, jos jäljelle jäävä erotus on yli 10 euroa. (Kela, i.a.-d.) Asumistuki maksetaan joko henkilölle itselleen tai Kelasta suoraan vuokranantajalle, mikäli henkilö on siihen suostuvainen. Kela voi kuitenkin maksaa asumistuen suoraan vuokranantajalle, mikäli vuokra on jäänyt maksamatta kahdelta peräkkäiseltä kuukaudelta ja on yhteydessä ennen maksutoimenpidettä tuensaajaan. (Kela, i.a.-e.)

Osa asukkaista elää perustoimeentulon varassa kokonaan tai täydentää toimeentulotuella asumismenojaan. Perustoimeentulotuki on viimesijainen tuki muiden mahdollisten etuuksien ja tukien jälkeen, kun varat eivät riitä päivittäisiin menoihin. Perustoimeentuloa haetaan Kelasta. Päivittäisiin menoihin voidaan laskea asumismenoista aiheutuvia kuluja asumistuen jälkeen jäävästä osuudesta. Asumismenojen kohtuullisuusharkinnassa hakijan tulee selvittää asunnon tarpeet ja elämäntilanne, kuntakohtainen kohtuullisena pidetty määrä asumismenoille sekä asumismenojen kokonaiskustannukset. Asumismenoiksi lasketaan kunnan järjestämä tuettu- tai palveluasuminen, jos henkilöllä on vuokrasopimus asuntoonsa. (Kela. i.a.-f.) Kela voi vähentää toimeentulotuen perusosan määrää (504,06e/kk) 20–40 %, mikäli henkilölle ei voida tarjota työtä tai julkista työvoimapalvelua tai henkilö kieltäytyy edellä mainituista ehdoista (Kela. i.a.-g).

Kunnalla on täydentävän ja ennaltaehkäisevän toimeentulotuen hakeminen ja myöntäminen siitä lähtien, kun perustoimeentulon käsittely siirtyi kunnalta Kelalle. Perustoimeentulotuen siirtyminen Kelalle vuonna 2017 tavoitteenaan yhdenvertaisuuden lisääminen ja toimeentulotuen alikäytön väheneminen, aiheutti haasteita usealle perustoimeentulotuen varassa eläville, kuten viivästyksiä tuen saannissa, palveluista putoamista ja lopulta häätöjä vuosina 2016–2017 kasvaen 20 % edellisestä vuodesta. (Karppinen, 2019, s. 17.) Sosiaali- ja terveysjohtajista ja sosiaalityöntekijöistä valtaosa oli samaa mieltä 2018 vuoden sosiaalibarometrin mukaan, että Kela-siirto on heikentänyt heikompiosaisten, kuten asunnottomien ja syrjäytyneiden asemaa, koska usein toimeentuloa hakevat henkilöt hyö-

tyisivät myös sosiaalityöstä taloudellisen toimeentulon lisäksi sekä usealla heikompiosaisella ei ole käytössään välineitä sähköiseen asiointiin (Soste, 2018). Kela siirto näkyi myös Kuninkaankalliossa häätöjen lisääntymisellä vuonna 2018. Siirto aiheutti viivästyksiä ja kysymyksiä perustoimeentulon haussa.

Espoossa täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää harkinnanvaraisena vuokravelkaan ja vuokravelkatilanteeseen tulee aina liittyä asiakkuus sosiaaliohjaukseen. Sosiaaliohjaajat voivat myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään yhden kuukauden vuokravelkaan, jos talous on muuten tasapainossa tai talous saadaan tuen myöntämisellä tasapainoon. Sosiaalityöntekijät päättävät täydentävän tai ennaltaehkäisevän toimeentulon myöntämisessä, mikäli vuokravelkaa on yli kuukaudesta, vuokravelat ovat toistuvia, henkilöllä on muuta talouden epätasapainoa tai häätöuhka. (Espoo, 2021).

Osa asukkaista on edunvalvonnan alaisia. Edunvalvonnan määrittämiseen edellytyksenä on, että henkilö on kykenemätön hoitamaan asioitaan johtuen heikentyneestä terveydentilasta tai muusta vastaavasta toimivajeesta. Kykenemättömyyden todistamiseen tarvitaan yleensä lääkärinlausunto. Edunvalvontaa koskeva käsittely tulee vireille omalla tai toisen tekemällä ilmoituksella holhousviranomaisessa. Viranomainen selvittää ilmoituksen kohteena olevan henkilön edunvalvonnan tarvetta kuulemalla henkilöä itseään ja läheisiä sekä hankkii tarpeellisia selvityksiä esimerkiksi ulosottoviranomaisilta, Kelalta ja sosiaalitoimesta edunvalvontapäätöksen tueksi. (Digi- ja väestötietovirasto, i.a.) Edunvalvonnan alaisena vuokravelkaa ei pääse kehittymään, koska edunvalvonta huolehtii asiakkaan taloudellisten asioiden hoidosta.

Pienellä osalla asukkaista on käytössä välitystili. Välitystili on niin sanotusti edunvalvontaa kevyempi tukimuoto turvata varallisuuden riittäminen elinkustannuksiin kuten vuokraan. Välitystili on sosiaalitoimen palvelu ja palvelun järjestäminen on kuntakohtaista. Välitystiliä voidaan hyödyntää yhteisymmärryksessä henkilön kanssa silloin kun henkilö hakee jatkuvasti toimeentulotukea, vaikka tulojen on katsottu riittävän elämiseen ja tässä yhteydessä on todettu, että henkilö on kykenemätön huolehtimaan raha-asioistaan. Kunnan sosiaalitoimi voi tällöin periä etuudet käytettäväksi henkilön menoihin ja elantoon. Välitystilin tarkoituksena ei

ole kerätä säästöjä henkilölle ja jos niitä kertyy, käytetään ne tarpeelliseen hankintaan tai vastaavaan. Asiakkaan rahaliikenne sosiaalitoimen kautta on aina kirjattava huolellisesti ja ajallaan. Jos välitystilin asiakkaalla on tai kertyy huomattavaa omaisuutta, on haettava asiakkaalle edunvalvontaa. (Kuntaliitto, 2000.) Kansaneläkelain 67§ säädetään asiakkaan etuuden maksamista kunnan toimitelmille ilman asiakkaan suostumusta, mikäli etuuden maksaminen vaarantaa asiakkaan toimeentulon (L 568/2007). Lain mukaan perittyä etuutta saa käyttää vain etuuden maksukuukautena, ellei muuta ole asiakkaan kanssa sovittu. Myös työttömyysturvalaissa on maininta, että työttömyysetuuden maksamisesta suoraan sosiaalitoimistoon tarvitaan erittäin painava syy ilman asiakkaan suostumista (L 1290/2002). Välitystilin myöntäminen on kuntakohtaista ja vähentää varsinaisen edunvalvonnan tarvetta, mutta itsemääräämisoikeuden kannalta se on myös ongelmallinen, koska suostumuksen pyytäminen tilanteissa, joissa suostumuksen antajan saattaa olla vaikea kieltäytyä, on yleisesti epäasianmukaista menettelyä (Saarenpää, 2010 s. 129)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön selvitettiin Kuninkaankallion asumispalveluyksikön asukkaiden vuokravelkaan johtaneita syitä ja tuen tarvetta vuokrakulujen hoidossa. Opinnäytetyön tavoitteena kartoitettiin keinoja vuokravelan estämiseksi ja parantaa yhteistyöverkoston mahdollisuuksia tuen tarpeeseen vastaamiseen

Espoon sosiaalitoimella, joka on sijoittanut asukkaat Kuninkaankallioon asukkaiksi, on suuri rooli asumiseen liittyvissä ongelmissa, joten koen tärkeänä, että verkosto toimii oikea aikaisesti asukkaan, Kuninkaankallion ja sosiaalitoimen välillä asumisen turvaamiseksi. Kohdistin kysymyksiä erikseen asukkaille, henkilökunnalle ja sosiaalitoimenedustajille. Kuitenkin toivoin kysymysten herättävän avointa keskustelua osapuolten välillä ja näin tapahtui.

Keskeisimpinä tutkimuskysymyksinä ovat asukkaille, henkilökunnalle ja sosiaali-toimelle:

1. Mitkä asiat ovat johtaneet Kuninkaankallion asukkaiden vuokravel-kaan?
2. Miten asukkaita on tuettu vuokranmaksussa?
3. Miten vuokravelkatilanteita voisi ehkäistä asukkaiden ja verkoston näkökulmista?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusympäristö

Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy on Helsingin Diakonissalaitoksen omis-tama yhteiskunnallinen yritys, jonka pitkä ja vahva arvopohja ovat perustana asu-mis-, päihde-, -ja hoivapalvelujen vastuullisena tuottajana. Toiminnan perusteena on ihmisarvoinen elämä. (Hoiva, i.a.-a). Kuninkaankalliossa noudatetaan asunto ensin -periaatetta.

Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:n Kuninkaankallion asumispalveluyksikkö Es-poossa tarjoaa asumispalveluita 70 tuettua asumista ja palveluasumista 38 tar-vitseville espoolaisille henkilöille. Asukkaaksi Kuninkaankallioon hakeudutaan tai ohjataan Espoon sosiaalitoimen kautta. Asunnoton voi hakeutua aikuissosiaali-työn asiakkaaksi, joka on tukena asunnon järjestämisessä (Espoo. i.a.-c). Asu-kasvalinnoista Kuninkaankallioon päättää Espoon kaupungin SAP-työryhmä (sel-vitys, arviointi, palveluohjaus). Espoon sosiaalitoimi ostaa palveluja Diakonissa-laitoksen Hoiva Oy:ltä ja valvoo palveluiden toteutumista säännöllisillä käynneillä ja arvioivat palvelun laatua erilaisin menetelmin, kuten asukkaita ja työntekijöitä haastatellen sekä varmistamalla, että jokaiselle asukkaalle on laadittu tavoitteel-linen palvelusuunnitelma. (Hoiva, 2018).

Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy:n toiminta-ajatuksen keskiössä on asiakkaan, henkilökunnan ja yhteisön muiden toimijoiden väliseen luottamuksen rakentumiseen sekä kodikkuus, turvallisuus, yhteisöllisyys sekä yksilöllinen tuki. Toiminnan arvoina ovat kristillinen lähimmäisen rakkaus, ihmisarvon puolustaminen ja edistäminen, mahdollisuuksien luominen arvokkaaseen elämään sekä uudistaminen innovoimalla yhteiskuntaa kohti muutosta. Kuninkaankallion henkilökunta edustaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia sekä laitosapulaisia. (Hoiva i.a.-b.)

Kuninkaankallion tuettu asuminen on tarkoitettu henkilöille, joilla asunnottomuus on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä. Asukkailla tuen tarpeita ovat päihde -ja mielen-terveysongelmat sekä asunnottomuuteen liittyvät sosiaaliset ongelmat. (Hoiva i.a.-b.)

Asukas asuu vuokralla ja asumiseen kuuluu henkilökunnan tarjoama yksilöllinen tuki, kuten hoiva ja huolenpito. Asukas saa ohjausta ja tukea elämäntilanteensa hallintaan sekä arkipäivän elämisen taitoihin. Asukkaille on nimetty vastuuhjaaja ja asukkaalle tehdään palvelusuunnitelma asukkaan omien tavoitteidensa mukaisesti. Palvelun tavoitteena on mahdollistaa asumisen pysyvyys ja joillekin Kuninkaankallio on loppuelämän koti ja toisille väylä itsenäisempään asumismuotoon. (Hoiva i.a.-c.)

Kuninkaankallion asumispalveluiden omavalvontasuunnitelman mukaan asumisen ja tuen tarpeet, keinot ja tavoitteet laaditaan asukkaan kanssa palvelusuunnitelmaan. Asuminen perustuu Espoon sosiaaliviranomaisten sijoituspäätökseen ja asumissopimukseen. Vuokrasopimus eriytyy palvelusopimuksesta omakseen, jossa Espoon sosiaalityö ja Kuninkaankallio toimivat yhteistyössä asukkaiden vuokrasuhteiden hallinnassa. Kaikki asumiseen ja vuokrasuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tapahtumat ilmoitetaan asukkaan sosiaalityöntekijälle. Toimintaperiaatteeseen kuuluu, että ongelmatilanteessa pyritään aina löytämään jokin muu ratkaisu, kuin vuokrasuhteen päättäminen yhdessä asukkaan ja hänen sosiaalityöntekijänsä kanssa. Jos vuokrasuhde joudutaan päättämään, perusteet tulee käydä asukkaan ja sosiaalityöntekijän kanssa läpi. (Hoiva, 2018).

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmä opinnäytetyössäni on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkimuksessa tarkasteltavaa ilmiötä tutkimuskohteena olevien henkilöiden näkökulmasta perustuen henkilön subjektiivisten kokemusten ja näkemysten tarkasteluun. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on tärkeää tarkastella omia tulkintaan ja ymmärtämiseen liittyviä prosesseja esimerkiksi millaisia ovat omat näkemykset ja miten ne eroavat muista. (Juuti & Puusa, 2020, s. 59–60.)

Laadullisessa tutkimuksessa tulee aina ottaa huomioon, että osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimuksessa on tärkeää huomioida osallistujien haavoittuva asema ja sensitiivisten aiheiden käsittely vaatii tutkijalta enemmän suunnittelua ja valmistautumista, koska aiheet saattavat aiheuttaa haastateltavilla kuin myös tutkijalla tunnelatauksia. Sensitiivisyyden käsite on esillä esimerkiksi silloin, kun käsitellään tutkimusteemoja, joissa mennään haastateltavan yksityiselle alueelle tai tutkimusteema käsittelee henkilökohtaista kokemusta. (Luomanen & Nikander 2017, s. 13.)

Valitsin laadullisen tutkimuksen määrällisen tutkimuksen sijasta, koska laadullinen tutkimus pyrkii mittaamisen sijasta tutkimaan teemaa syvällisemmin, kuten löytämään henkilöiden mielipiteitä, asenteita, ajatuksia ja toiveita, joita ei voi mitata. Pyrkimykseni tutkimuksessa oli kartoittaa monipuolista tietoa aiheesta ja siihen liittyvistä aspekteista.

5.3 Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Opinnäytetyöni tutkimus toteutettiin ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastattelu antaa äänen ryhmälle mahdollisuuden ymmärtää tätä ryhmää sen omista lähtökohdista käsin tuoden osallistujille enemmän valtaa ja mahdollisuutta tuoda esiin tärkeäksi näkemiään asioita ja teemoja verraten yksilöhaastatteluun.

Ryhmähaastattelumetodin vahvuutena voidaan nähdä myös potentiaalisena luoda uusia, luovia ja asiakaslähtöisiä ideoita. (Valtonen & Viitanen, 2020).

Etuna haastattelumetodina on myös, että haastateltavaksi voidaan valita henkilöt, joilla on kokemusta tai tietoa tutkittavasta ilmiöstä ja tutkijalla on mahdollisuus pyytää haastateltavaa selittämään tai tarkentamaan sanomaansa. Luottamuksellisen ilmapiirin luominen on haastattelutilanteessa tärkeää, jotta haastateltava voi osallistua haastatteluun täysivaltaisesti ja tutkijan tulee ottaa huomioon haastattelutilanteen luoma jännitys haastateltavilla sekä haastateltavilla saattaa tietyistä aihepiireistä keskusteltaessa antaa niin sanottuja sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Tutkijalla on myös vastuu, että haastateltava ymmärtää kysymykset oikein, jotta välttytään tulkintavirheiltä. (Puusa, 2020, s. 106–108). Haastattelussa toin esiin, että haastateltava vastaa tutkimuskysymyksiin siltä osin, kuin kokee luottamusta ja turvallisuutta tilanteessa ja ryhmähaastattelun kaikkia osallisia sitoo vaitiolovelvollisuus ja koen, että haastattelutilanteessa vallitsi luottamuksellinen ilmapiiri.

Ryhmähaastattelun tehokkuus perustuu siihen, että samalla saadaan tietoa usealta henkilöltä samaan aikaan ja osallistujat keskustelevat sellaisista asioista, joita ei esiintyisi yksilöhaastattelussa. Ryhmähaastattelutilanteessa haastattelija voi kohdistaa huomion kaikkiin tai yksilöön kerrallaan. (Puusa, 2020, s. 116). Koin tämän eduksi, koska voin kohdistaa osan kysymyksistä henkilökunnalle ja osan asukkaille sekä jättää tilaa vuorovaikutteiselle keskustelulle. Puusan mukaan tutkija voi jäädä myös sivuun, kun haastateltavat keskustelevat spontaanisti keskenään aihepiirin raameissa (Puusa, 2020, s. 116.) Ryhmähaastattelua voi verrata ryhmäkeskusteluun, jossa keskeinen ominaispiirre on osallistujien välinen vuorovaikutus, joka määrittää kerättävää tutkimusaineistoa esimerkiksi muiden osallistujien kommentit vaikuttavat mitä ja miten ryhmässä keskustellaan. Ryhmän vuorovaikutuksessa olennaista on ryhmän homogeenisuus - samanlaisuus, joka luo me -henkeä ja sosiaalipsykologisesta näkökulmasta ryhmä vaatii toimiakseen yhteisen tehtävän ja tavoitteen. (Valtonen & Viitanen, 2020).

Haastateltavan ryhmän koostumus on tärkeimpiä asioita suunnittelussa. Tutkijan on suunniteltava ryhtyessä keräämään aineistoa ryhmähaastattelussa. Ryhmähaastattelu koostuu usein tietyistä väestöryhmästä, mutta kun halutaan saada erilaisia kokemuksia ja näkökulmia, on edukasta, että ryhmän jäsenet edustavat eri

väestöryhmiä ja näin voidaan tarkastella yhteiskunnallisia ilmiöitä. Kuitenkin jokaisella ryhmän jäsenellä tulisi olla tietoa tai kokemusta tutkittavasta aiheesta, jotta keskusteluun voi tuoda oman näkemyksensä. (Pietilä, 2017, s. 4).

Koin ryhmähaastattelun aineistonkeruumenetelmänä tuomaan juuri Valtosen ja Viitasen (2020) mukaista me -henkeä, eli että koko haastatteluryhmällä olisi yhteinen tavoite; asukkaiden asumisen jatkuminen vuokranmaksuhaasteissa sekä ammattihenkilöt ja asukkaat pystyisivät yhteistyössä kehittämään omilla ajatuksillaan työtä vuokravelan ehkäisyyn ja haasteisiin asukaslähtöisemmäksi, eli tarjotun tuen vastaamaan todellisia tarpeita sekä tuoda esiin tutkimusaiheittani myös yhteiskunnallisena ilmiönä eri väestöryhmiä haastatteleamalla. Ryhmähaastattelussa voi olla myös tietynlaista avoimuutta uskaltaa puhua asioista suoraan, kun ryhmässä on samassa tilanteessa olevia henkilöitä.

Asukkaat valikoitiin kutsuttavaksi kirjeellä (LIITE 3) sen mukaan, onko heille kertynyt vuokravelkaa, jotta tutkimuksesta olisi eniten hyötyä asukkaiden omien kokemusten ja näkökulmien perusteella. Kuninkaankallion henkilökunnalle ja Espoon aikuissosiaalityöhön lähetin kutsut (LIITTEET 4 & 5) sähköpostitse, joissa etsin halukkaita ammattihenkilöitä osallistujiksi tutkimukseeni. Kutsuissa kerrottiin selkeästi tutkimuksen tarkoitus ja tavoite sekä kutsun liitteenä oli suostumus tutkimukseen -lomake (LIITE 2). Suostumus tutkimukseen -lomakkeen tarkoitus oli informoida haastateltavia tutkimuksen tavoitteista, tutkimusmenetelmästä ja tutkimuksen tarkoituksesta tavoitteineen sekä julkaisusta. Suostumuksessa painotettiin myös osallistumisen vapaaehtoisuudesta, luottamuksellisuudesta ja tutkimuksessa ei tuoda haastateltavaan henkilöön yhdistäviä tietoja esiin sekä tutkimusaineisto nauhoituksineen ja muistiinpanoineen tuhotaan asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua. Tarjosin asukkaille kutsussa mahdollisuutta yksilöhaastatteluun, mikäli koki ryhmähaastattelun epämiellyttävänä vaihtoehtona. Suostumus tutkimukseen -lomakkeita allekirjoitettiin yhteensä kaksi kappaletta, joista toinen jäi tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä ja toinen kappale tutkijalle. Tutkijan kappaleita suostumuksista säilytetään tutkimuksen valmistumiseen asti Kuninkaankallion asumispalveluyksikössä omassa kansiossa lukollisessa kaapissa,

jonka jälkeen suostumukset hävitetään lukolliseen tietosuojajätteeseen. Tutkijana halusin myös painottaa vaitiolovelvollisuuttani tutkimuksessa ja sen valmistumisen jälkeen.

Haastattelu toteutettiin helmikuussa 2021 Kuninkaankallion asumispalveluyksikön tiloissa. Haastatteluun osallistui yhteensä kuusi henkilöä, joista Kuninkaankallion asukkaita oli kolme, Kuninkaankallion kaksi työntekijää sekä Espoon sosiaalitoimen edustajana sosiaalityöntekijä, joka osallistui etänä Teams -sovelluksella vallitsevan covid -19 pandemian takia. Huomion haastattelussa riittävät turvavälit sekä osallistujilla oli kasvomaskit. Haastattelun alussa kerroin vielä tutkimusaiheestani ja osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Haastattelu kesti hieman alle tunnin, mutta aika oli riittävä tutkimuskysymyksiin vastaamiselle. Pyrin olemaan keskustelun innoittajana, aktiivisena kuuntelijana ja esitin tarkentavia kysymyksiä sekä varmistelin, että kysymykseni ovat ymmärrettävissä. Ilmapiiri oli mielestäni rento ja luottamuksellinen sekä keskustelua teemasta heräsi kysymysten välillä asukkaiden ja ammattihenkilöiden kesken. Koen, että kaikki osallistujat saivat äänensä kuuluviin, johon auttoi ryhmän kannustava ja myönteinen ilmapiiri. Osallistujille tarjosin suklaata sekä asukkaat saivat osallistumisestaan kiitokseksi lahjakortit.

Haastattelutilanteessa käytin apuna puhelimen nauhuria haastattelun tallentamiseen. Tallennetut haastattelut säilytän kotitietokoneella salasanalla suojatussa tiedostossa. Henkilötietoja en tuo julki tuloksissa. Kun opinnäytetyöni on valmis julkaistavaksi, tiedosto tuhoaan.

5.4 Aineiston analyysi

Kerätyn laadullisen aineiston analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi soveltuu käytettäväksi monenlaiseen tutkimukseen ja se on yksi yleisimmistä metodeista laadullisen aineiston tarkastelussa. Sisällönanalyysi on kietoutunut tulkintaan ja perustuu päättelyyn, jossa pyritään kohti käsitteellisempää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysin tavoitteena on auttaa

järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon, joka lisää aineiston informaatioarvoa. Tutkijan tehtävänä on luoda hajanaisesta aineistosta kokonaisuus, joka hyödyttää tutkijaa tekemään aineistosta johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa, 2020, s. 148–149.)

Käytännön toteutukseen kuuluu useampi vaihe, kuten aineistoon tutustuminen, aineiston pelkistäminen, aineiston kategorisointi ja teemoittelu sekä lopuksi aineiston tulkinta. Aineisto on ensin litteroitava ja luettava useaan kertaan kirjatun muistiinpanoja ja esittämällä tulkintoja, jonka jälkeen aineisto pelkistetään jättäen tutkimukselle epäolennainen pois aineistoa tiivistämällä tai pilkkomalla aineisto osiin. Litteroidusta aineistosta etsitään tutkimustehtävää ja aihetta kuvaavia ilmaisuja, jonka jälkeen ilmaisut luokitellaan yhdistelemällä ylä- ja alaluokkiin sekä lopulta pääluokkiin sekä teemoihin. (Puusa, 2020, s. 152–153.)

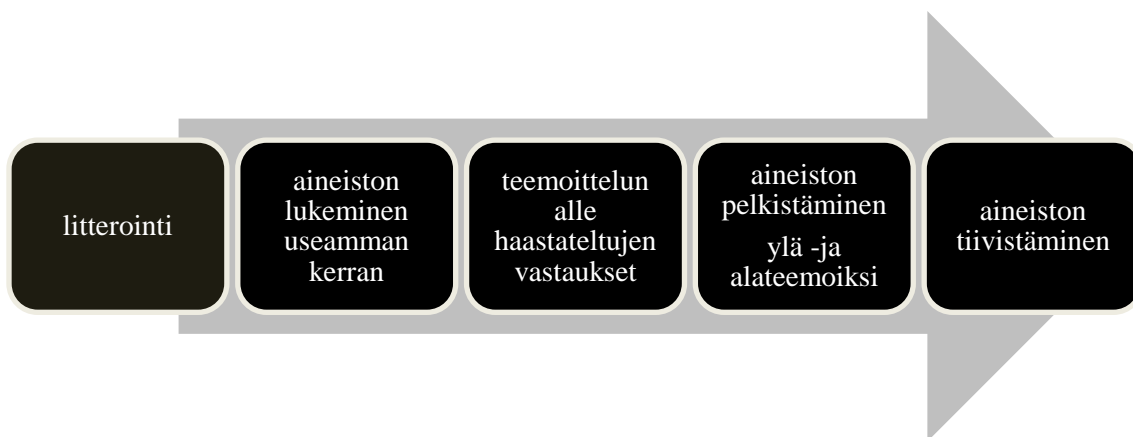
Ryhmähaastattelun jälkeen aloitin heti nauhoitetun äänitallenteen litteroinnin, koska halusin haastattelun olevan tuoreessa muistissa. Litteroitua aineistoa kertyi Arial -fontilla rivivälillä 1,5 yhteensä 10 sivua. Haastattelun tallennetta kuunnelllessani, huomasin että joistakin kohdista oli hankala saada selvää, koska ryhmässä oli päällekkäistä puhetta sekä kasvomaskien käyttö vaikutti puheen kuuluvuuteen.

Ryhmähaastattelun litteroinnin tarkkuustasossa otin huomioon tutkimuskysymykset sekä sisällönanalyysitavan. Litteroin sanatarkasti kaiken puhutun täytesanoineen jättäen pois omat puheenosuuteni. Poistin myös kohdat, joissa osallistujat mainitsivat haastattelussa toisen henkilön tunnistetiedot, kuten kutsuivat toista osallistujaa nimeltä.

Kuuntelin ryhmähaastattelun tallenteen useampaan kertaan, kunnes aloitin aineiston litteroinnin sisällönanalyysiä noudattaen. Pyrin sisällönanalyysia tehdesäni redusointiin, eli aineiston pelkistämiseen. Etsin tutkimusaineistostani oleelliset kohdat tutkimukseni tavoitteeseen pääsemiseksi ja ryhmittelin pelkistetyt ilmaukset alaluokkiin sisältöä kuvaavilla otsikoilla. Jatkoin luokittelua, kunnes sain pääluokat ennalta määrättyjen kategorioihin teemojen mukaan. Sisällönanalyysin

lopussa käsittelyvaiheessa pyrin poistamaan tutkimukselle epäolennaiset kohdat, kuten haastatteluaineistossa esiintyneet muut keskustelut, jotka eivät liittyneet tutkimusongelmaan. Kuviossa 3 kuvaan sisällönanalyysin prosessia.

Kuvio 3. sisällönanalyysin prosessi

Äänitetyn aineiston litterointiin meni sisällönanalyysin prosessissa runsaiten aikaa, koska ryhmähaastattelussa puhe saattoi olla ajoittain päällekkäistä ja haasteltavien puheesta oli vaikea saada selvää johtuen kasvomaskien käytöstä sekä turvaväleistä. Kuuntelin nauhoituksen useamman kerran, kunnes sain kaikki kohdat tarkasti litteroitua. Haastateltavat vastasivat tutkimuskysymyksiini teemassa pitäytyen ja teemoittelu oli melko yksinkertaista. Tiivistäminen sujui myös melko helposti, koska aineistoni alkoi kylläntyä, eli toistaa itseään.

5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kun tutkimus liittyy henkilökohtaisiin asioihin, on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota tutkimuksen eettisyyteen. Ihmisiin kohdistuvan tutkimukseen eettiset periaatteet pitävät sisällään tutkijan kunnioittavan tutkittavien ihmisarvoa sekä heidän itsemääräämisoikeuttaan. Perustuslain (L 731/199, 6–23§) mukaan kaikilla henkilöillä on mm. oikeus sananvapauteen sekä yksityisyyteen. Osallistuminen tutkimukseen noudatti anonymiteettiä, eli tutkimuksessa ei henkilötietoja käsitelty, jotta haastatteluun osallistuneille henkilöille ei koituisi riskejä, vahinkoja tai haittoja. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje, 2019).

Helsingin Diakonissalaitoksen eettinen toimikunta edellytti tutkimuslupaa aineistonkeruuseen Kuninkaankalliossa, jotta toimikunta pystyi varmistamaan eettisten periaatteiden noudattamisen tutkimuksessani vääryyksien välttämiseksi ja tavoitteellisesti edistämällä hyvää tutkimuksen kohderyhmälle. Eettinen toimikunta hyväksyi tutkimussuunnitelmani, kun olin pohtinut asukkaille ohjattua tutkimuskysymystäni vuokravelan syistä ja ehdotti, että asukkailla olisi myös mahdollisuus yksilöhaastatteluun, mikäli ei koe ryhmähaastattelua turvalliseksi metodiksi vastata henkilökohtaisilta tuntuviin tutkimuskysymyksiin. Eettinen toimikunta edellytti, että jokaiselta haastateltavalta pyydetään kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta sekä mahdollisimman informatiivinen kuvaus tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista sekä osallistumisen vapaaehtoisuudesta (Diakonissalaitos, i.a). Myös Espoon kaupunki edellytti hakemaan tutkimuslupan, koska tutkimukseeni osallistui Espoon kaupungin edustaja. Espoo edellyttää kaikkiin tutkimuksiin tutkimuslupaa, jossa käsitellään tai kerätään tietoa Espoon sosiaali- ja terveystoimen asiakkailta tai henkilökunnalta (Espoo. i.a.-d).

Sarajärven ja Tuomen (2018) mukaan tutkimuksen luotettavuuteen liittyy puolueettomuus, kuten pyrkiikö tutkija ymmärtämään tiedonantajaa (haastateltavaa) itseään vai vaikuttaako tutkijan ominaisuudet ja roolit, kuten virka-asema siihen, miten hän kuulee ja havainnoi. Koen, että asemani haastateltavia kohtaan oli tasa-arvoista ja tutun työntekijän asemani ei vaikuttanut tutkimustuloksiin heikentävästi. Luulen, että haastateltavat kokivat enemmän luottamusta tilanteessa, jossa haastattelija oli tuttu henkilö ja kykenivät antamaan rehellisiä vastauksia niin sanottujen sosiaalisesti hyväksytyjen vastausten sijasta.

Tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta voidaan lisätä tarkastelemalla koko aineistoa sekä dokumentoida kriittisesti niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet tutkimuksen kulkuun ja tuloksiin, kuten aineiston hankkiminen, purkaminen sekä analysoiminen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Raporttia laatiessani, olen pyrkinyt jatkuvasti kuvaamaan ja analysoimaan tutkimusprosessin eri vaiheet dokumentoimalla vaiheet selkeästi ja pohtinut, mitkä seikat ovat mahdollisesti vaikuttaneet tutkimuksen kulkuun ja tuloksiin. Sarajärven ja Tuomen (2000)

mukaan tutkijan tulee antaa lukijoille riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty, jotta lukijat voivat arvioida tutkimuksen luotettavuutta.

6 TULOKSET

6.1 Vuokravelkaan johtaneita syitä Kuninkaankalliossa

Ryhmähaastattelun vastausten mukaan suurimmat ongelmat vuokranmaksun haasteissa viittasivat henkilön elämänhallintaan sekä tuki- ja palveluviidakkoon eksymiseen. Aukkailla ei välttämättä ollut heti muuttaessaan tarpeeksi informaatiota tai osaamista hakea sopivia tukia ja etuuksia. Asukas on voinut olla ilman sosiaaliturvaa sekä muita palveluja asunnottomuusjaksollaan ennen muuttoaan Kuninkaankallioon.

Päihteiden käyttö oli koko haastateltavien ryhmän yhteinen näkökulma vuokranmaksun suurimpana haasteena. Päihteiden käyttö lisäsi rahan tarvetta ja houkustusta jättää vuokra maksamatta sekä aiheutti unohduksia suunnitelluista tapaamisista tai vuokravelan maksusuunnitelmaa ei pystytty noudattamaan.

Asukkaat kertoivat elämänhallinnan järkkyneen erilaisista syistä, jolloin vuokranmaksusta huolehtiminen ei tuntunut tärkeältä ja vuokravelka oli monen asian summa. Kahdella tutkimukseen osallistuneilta asukkaalta puolison menetys oli aiheuttanut kriisitilanteen, jolloin elämänhallinnalliset kyvyt laskivat. Yksi haastateltavista asukkaista kertoi puolison menehtyneen ennen muuttoa Kuninkaankallioon. Asukkaan päihteiden käyttö lisääntyi ja johti asunnottomuuteen. Toinen asukas kertoi asuneensa Kuninkaankalliossa kaksiossa puolisonsa kanssa ja puolison menehtyminen vei pohjan elämältä.

No sillan mä asuin tos isos kämpässä ja naisystävä menehty, ni mä ajattelin et antaa mennä kaikki v*****, ettei millään oo mitään väliä. -
Asukas

Yksi asukas koki, että hänellä ei ollut tietoa, että vuokrasta tulee maksaa omavastuuosuus asumistuen jälkeen ja tuolloin sosiaalitoimi oli toimeentulotuen myöntäjä ennen Kela-siirtoa ja vuokravelkaa alkoi kertymään epätietoisuudesta. Asukas kertoo, että hänelle tehtiin eron tullessa vuokrasopimus uuteen asuntoon, kun hän oli asunut entisen vaimonsa kanssa toisessa asunnossa Kuninkaankalliossa.

Entisen vaimoni kanssa meni sukset ristiin ja tuli avioero. Mä sain keskellä kuuta sen toisen kämpän, ja sosiaalitoimisto ei maksa kahta vuokraa peräkkäin. Sit mä olin työttömyystuella ja en tiennyt, et toi omavastuuosuus pitää vuokrasta maksaa, nii siitähän sitä kertyi sitten. Näin yksinkertaista. - Asukas

Myös toisella asukkaalla oli ollut samantyyppinen ongelma, että työttömyystuen saajana tulee maksaa omavastuuosuus asumistuen rinnalla ja asukas koki, ettei hänellä ollut annettu tarpeeksi tietoa omavastuuosuudesta tukien jälkeen vuokranmaksussa.

Vois kertoa sen suoraan, että työttömyysrahoilla on vuokranomavastuuosuus ja mulle ei olisi tullut vuokravelkaa niin paljon. Mä en tiennyt et mulla on omavastuuosuus työmarkkinatuella, ku toimeentulotuella ei ollut mitään omavastuuosuutta. - Asukas

Päihteiden käyttö vaatii rahaa ja siinä hetkessä, kun tulot ja etuudet ovat tilillä, tulee houkutus käyttää varat päihteisiin. Päihtyneenä ei kyetä ajattelemaan realistisesti seurauksia. Asukas kertoi omista kokemuksistaan:

[...] No se just, jos sä et ensimmäisenä hoida sitä ja rupeet ryyppää, ni se jää sit hoitamatta. -Asukas

Tukien ja etuuksien hakemiset asukkaat kokivat osittain haasteellisiksi; esimerkiksi toimeentulotukihakemusten täyttämisen haasteet jakoivat asukkailla mielipiteitä. Yksi koki hakemusten teon helpoksi, mutta välillä haasteita aiheuttivat hakemuksessa vaadittujen liitteiden lähettäminen, joiden puuttuessa tuen käsittelyaika venyi sekä sähköisten laitteiden puuttuminen aiheutti myös yhdellä asukkaalla ongelmia.

6.2 Häätöprosessiin joutuminen

Kaikilla haastatteluun osallistuneilla asukkailla oli yhteinen tavoite siirtyä tuettuun haja-asumiseen. Haja-asumismuoto edellyttää, että asukkaalla on näyttöä, että kykenee huolehtimaan itsenäisemmin asumisestaan, kuten vuokranmaksusta ajallaan. Vuokravelat Kuninkaankallioon ovat esteenä haja-asumiseen hakeutumiseen.

Kahdella asukkaista kolmesta oli kertynyt mittavasti vuokravelkaa ja toinen heistä oli jo joutunut häätöprosessiin. Häätöprosessissa vuokranantaja voi käynnistää hädän purkamalla vuokrasopimuksen tai hakea häätötuomion käräjäoikeudesta. Käräjäoikeuden antamassa häätötuomiossa vuokralainen veloitetaan muuttamaan pois ja antaa vuokranantajalle oikeuden laittaa velat ulosoton perittäväksi. Molemmissa hädän voi vielä estää, mikäli vuokranantaja suostuu sopimaan maksusuunnitelman rästeille tai ne maksetaan kokonaan pois. (Takuusäätiö, i.a.)

Mikäli asukkaan tilanne etenee häätöprosessiin ja asunnottomuus uusiutuu, Espoon sosiaalitoimi ohjaa asukkaan Olarinluoman vastaanottokotiin. Olarinluoman vastaanottokoti tarjoaa espoolaisille tilapäistä majoitusta peruspalveluineen ympäri vuorokauden sekä tukea pysyvän asuin- tai hoitopaikan etsimisessä (Espoo, i.a.-a.) Muut Espoon tuetut asumismuodot asunnottomille ovat henkilöille, joilla ei ole päihdeongelmaa ja edellyttäisi päihdekuntoutusta ennen sijoittamista päihteettömän tuetun asumisen muotoon. Jos asukkaalla on muitakin suuria elämänhallinnan haasteita, voidaan tuetun asumisen sijasta harkita palveluasumista, jossa tuki asumisessa on intensiivisempää. Asukkaalle voisi kriisitilanteessa myös ehdottaa sosiaalityöntekijän mukaan päihdekuntoutusta, jolloin asukkaalla olisi mahdollisuus muuttaa Espoon kaupungin päihteettömään tuettuun asumiseen.

Asumisen päättymisen jälkeen vaihtoehdot aika vähissä, jos aattellaan että jos on taustalla sitä aktiivista päihteidenkäyttöä, niin silloin on se ainoa vaihtoehto Olarinluoma tilapäismajoituksena, mut toki sit

aina mietitään semmoisessa kohtaa, onko esimerkiksi, vaikka halukas lähtemään päihdekuntoutukseen eli silloinhan voidaan miettiä vähän erilaisiakin vaihtoehtoja. mutta kun meillä tilapäismajoituksista kaikissa muissa paikoissa paitsi sitte Olarinluomassa on se raittius tai päihteettömyys niin tota silloin se on ainut paikka. – Sosiaalityöntekijä

Asukas koki, että etenemismahdollisuudet siirtymisessä hajasijoitettuun asumismuotoon päättyisivät Olarinluomaan. Sosiaalityöntekijän mukaan, kun tukiasuminen päättyy esimerkiksi Kuninkaankalliossa, kertoo henkilön olevan syvässä kriisitilanteessa. Kaikki haastatteluun osallistuneista asukkaista halusivat välttää hädän Kuninkaankallion asumispalveluyksiköstä, koska Espoon kaupungin sosiaalitoimi tarjoaisi häätöpäätöksen saaneelle asukkaalle Olarinluoman vastaanottokotia ja se miellettiin haastattelussa huonoksi ratkaisuksi asukkaiden osalta.

Olarinluoma on kyl sit semmonen et sinne jää, eikä pääse enää pois. Mielummin asuisin teltassa, ku siellä. - Asukas

Jotenki itte nään sen sillein, kun se asuminen päättyy tukiasumisessa, ni silloinhan se elämä on isossa kriisissä ja se jos siinä kohtaa joutuu paikkaan joka näyttää näkyalattomalta, et ei ole mitään muita vaihtoehtoja, ni silloinhan se usein niinku siinä hetkessä hyvin helposti pahentaa niitä ongelmia mitkä on jo olemassa, mut tavallaa niinku se et mitä sit niinku Olarinluomassa pääsee etenemään, niin se vaatii aika paljon vahvuutta siltä ihmiseltä et hän pystyy tavallaan sitoutumaan siellä siihen työskentelyyn et esimerkiksi se tukiasuminen olis mahdollinen. -Sosiaalityöntekijä

Olarinluoman vastaanottokodista oli toisella asukkaalla erilainen näkemys:

monta mun tuttuu on päässy pois sieltä, ne on saanu tukiasunnon.
-Asukas

Mahdollisesti eriävät näkemykset Olarinluomasta liittyvät siihen, miten asiakas asian kokee. Esimerkiksi Riikka Perälän (2018, s. 9, 19–20) AE-asukkaan tuen tarpeisiin liittyvän tutkimuksen mukaan ae-yksiköt koetaan useimmiten vii-

meiseksi vaihtoehdoksi ja mikäli ae-yksiköstäkin tippuu ulos, voi aiheuttaa henkilölle syvän toivottomuuden tunteen ja toisaalta voidaan ajatella, että ”pohjalta ei voi kuin nousta ylöspäin”, eli henkilön tulee kokea elämässään ensin syvin pohja, ennen kuin motivoituu muuttamaan elämänsä suunnan.

6.3 Korjaava työ vuokravelkatilanteessa

Kun asukkaalla on kertynyt vuokravelkaa, Kuninkaankalliossa tarjotaan maksusuunnitelmaan sitoutumista velkojen maksamiseksi vuokranantajalle, Diakoniasalaitoksen Hoiva Oy:lle. Aukkaan sosiaalityöntekijän tulisi olla asukkaan vuokravelkatilanteesta selvillä. Velan lyhennysmäärä arvioidaan asukkaan kanssa sen mukaan, mikä on realistinen summa tuloihin nähden. Vuokravelan lyhennys vaatii asukkaan sitoutumista suunnitelmaan.

Ite näkisin, että ehkä pääsääntöisesti suuri vastuu ja velvoite on asukkaalla itsellä ja se on hienoa, kun asukas sitoutuu siihen suunnitelmaan, mikä laaditaan, noudattamalla omalta osaltaan sitä ja tavallaan se tuen saaminen edellyttää sitä, että sovitusti asukas on paikalla kun sovitaan ja yhteisesti samaa mieltä sen suhteen, että mikä on sitten se velvoite, eli just nää tietyt summat ja niiden hoitaminen ja myöskin semmoinen rehellisyys siinä, että jos jättää maksamatta, pystyy sen asian sitten ilmaisemaan ja että ymmärtääkin sen et työntekijä on asukkaan puolella eikä vastaan. – Kuninkaankallion työntekijä

Asukkaiden tulot ovat pieniä, joten maksusuunnitelmaan sitoutuminen vaatii todellista sitoutumista ja asukkaalta vastuuta sekä rehellisyyttä, mikäli maksuvaikeuksia ilmenee. Asukkaalta puheeksi otto maksuvaikeuksissa edellyttää asukkaalta luottamusta työntekijää kohtaan, jotta pystyy ilmaisemaan epäonnistumisensa suunnitelman noudattamisessa. Rungas päihteidenkäyttö saattaa olla painava syy, että suunnitelman noudattamiseen ei yksinkertaisesti pystytä sitoutumaan. Asukas ei esimerkiksi ilmaannu paikalle sovittuina aikoina, jolloin tilannetta voisi selvittää tai asukas on jatkuvasti päihtynyt.

Maksusuunnitelman epäonnistuessa ja vuokravelan kasvaessa tulee pohtia, miten asuminen turvataan yhdessä sosiaalitoimen kanssa. Jos päihteiden ovat selkein syy maksuongelmiin, tulee asia ottaa puheeksi asukkaan ja hänen verkostonsa kanssa ja harkita katkaisuhoidtoa tai pidempää päihdekuntoutusjaksoa, joka tukisi elämänhallintaa kokonaisvaltaisesti.

Sosiaalityöntekijä voi tehdä yksilöllisiä päätöksiä maksaa asukkaan vuokravelka harkinnanvaraisesti tai tulla vastaan taloudellisena tukena silloinkin, kun asukas on lyhentänyt velkaansa säännöllisesti, eli osoittanut sitoutumistaan ja kykyä oman tilanteensa vastuunottoon maksamalla jäljellä olevan velan, mutta vaatii asukkaalta muutosta asioiden hoidossa, jotta tilanne ei toistuisi.

Se on sitten aina semmoinen ensisijainen, että itte ottais sen vastuun vuokravelan maksamisesta, että silloin kun ollaan vuokrasuhteessa, niin silloin se on vuokralaisen vastuulla ja ensisijaisesti se vuokra ja sitten jos ollaan menty jo niin pitkälle, että tavallaan ei ole mahdollisuutta vaikka maksusuunnitelmalla sitä asumista turvata, aina mietitään ratkaisuja siihen, että miten jatkossa se vuokranmaksu voidaan turvata, jotta sitten jos meiltä lähetään tukemaan vuokravelan maksussa, ni sitten voitais sillä oikeesti pysyvästi ratkaista se tilanne että ei käy vaan niin, että me myönnetään tukea vuokravelkaan ja sit sitä kertyy samantien sitten uudestaan ja aina pitäis olla se suunnitelma siitä et miten se sit niin ku ratkaisisi sen tilanteen sitten kestävästi. -
Sosiaalityöntekijä

Asukkaalta odotetaan asumisensa suhteen vastuunottoa. Asukas voi kieltäytyä esimerkiksi tuesta päihteettömyyteen AE-asumisperiaatteen mukaan, mutta vuokralaisen vastuut velvoittavat vuokrasopimuksessa vuokranmaksusta.

Kun asukkaalla on todettu ongelmia esimerkiksi vuokranmaksussa tai varojen käyttö on harkitsematonta, voidaan asukkaan kanssa suunnitella välitystilin mahdollisuutta asukkaan vuokranmaksua turvaamaan. Välitystilipalvelu myönnetään kunnan sosiaalitoimesta. Ehtona välitystilin saamisessa on säännölliset tulot, kuten eläke, jotta asukkaan tilillä on katetta maksupäivinä. Toimeentulotuella elävän henkilön katsotaan olevan riittävää vuokranmaksun turvaamiseksi, kun toimeentulotuen omavastuu menee suoraan vuokranantajalle asumistuen lisäksi. Välitystiliä voidaan harkita myös silloin, jos että tulot elämiseen koko kuukaudeksi eivät

tunnu riittävän. Silloin välitystilin tuella voidaan maksaa henkilön käyttövarat laskujen jälkeen esimerkiksi jaettuna viikoittain saatavaksi summaksi henkilön omalle tilille. Välitystilin katsotaan olevan määräaikainen ja tukea asukasta varojensa hallintaan. Jos välitystilin tarve jatkuu pitkään, tulee harkita edunvalvontaa, jota haetaan henkilön siihen suostuessa tai joskus edunvalvonta saatetaan määrätä ilman henkilön suostumusta. Asukkaat kokivat edunvalvonnan vaihtoehtona liian kontrolloituna, vaikka se takaisi asumisen jatkuvuuden turvan.

Ei käy edunvalvonta, mä en siihen pelleilyyn lähe, et joutuu niinku pummamaan sieltä rahaa ja sit sä et saakaan, vaikka sulla olis tuhat euroo siellä ja sit jos tarviit vaikka vaatteeseen rahaa, ni et sä saa välttämättä. - asukas

Yksi asukas toi vahvasti esiin, että kokee selviytyvänsä ilman edellä mainittuja

Mä en mitää edunvalvontaa tarvii enkä välitystiliä.

Kuninkaankallion työntekijät kertoivat, että tukea on tarjottu muistuttelulla vuokranmaksussa sekä sopimalla tapaamisia asukkaiden kanssa tukien -ja hakemusten tekoon.

Ku mietitään tämmöistä asumista, ni tarkoitus on kuitenkin se että asukas säilyttää asumisen ja tarvittaessa yksilöllisesti saa sitä tukea työntekijältä ku on semmonen tilanne ja pyritään huomioimaan jos siel on sitä kasvavaa vuokravelkaa ni tietenkin niist keskustellaan ja niis on sit sosionomi yleensä mukana ja hänellä on hyvin hallinnassa tää kenellä on ja minkäkin verran ja sit otetaan siihen rinnalle vastuuhjaaja joka lähtee myöskin siihen mukaan eli kun mietitään et meit on täs paljon yhden ihmisen rinnalla seisomassa väkeä ja kaikilla on se sama tavote että vuokrasuhde pysyy ja puhutaan tuetusta asumisesta ni on sitten miten vaikee tilanne ja varmasti myös aika hävettävä osiltaan ni se on sitte ku sitä kertyy ja siitä ääneen puhuminen – Kuninkaankallion työntekijät

Tukea otetaan vastaan henkilökunnalta vaihtelevasti. Avun ja tuen vastaanottamisen esteenä saattaa esiintyä häpeää ja epäonnistumisen tunteita, vaikka ammattilaisten vuorovaikutus olisikin ihmisarvoa kunnioittavaa ja tavoite olisi asukkaalla ja ammattilaisella sama, eli asumisen turvaaminen asukkaan voimavarojen

löytämisellä. Kuninkaankallion työntekijät korostivat, että asumisen jatkuvuus ja onnistuminen on työn suurin tavoite ja onnistumisen eteen työskennellään intensiivisesti.

Asukkaan saattaa olla vaikea ottaa tukea vastaan, kun halu omasta pärjäämisestä on vahva. Tällöin henkilökunnalla tulee olla sensitiivisyyttä asukkaan kohtaamisessa ja tarjota tukea ilman, että asukas kokee olevansa epäonnistunut velvoitteessaan. Puheeksi otto riskitilanteissa kartoittamalla syitä ja haasteita, on erityisen tärkeää varsinkin siinä vaiheessa, kun henkilökunta näkee, että asukkaalla on vuokria maksamatta. Sosiaalityöntekijään ollaan yhteydessä yleensä henkilökunnan kautta vuokravelkaongelmissa ja ennen yhteydenottoa sosiaalityötoimeen, tulee tilanne kartoittaa kokonaisuudessaan, esimerkiksi, jos huomataan että asukkaalla on päihteidenkäyttö kontrolloimatonta tai asukkaan psyykinen vointi ja toimintakyky on heikentynyt.

Tuen saavutettavuus ja tarjonta koettiin asukkaiden puolesta hyväksi ja kahdella asukkaasta oli juuri onnistuttu välttämään häättöprosessi, kun sosiaalityö on tullut taloudellisena tukena vastaan. Sosiaalityötoimen velkojen kuittaus kuitenkin edellyttää, että asukas sitoutuu huolehtimaan jatkossa vuokranmaksun suunnitelmallisesti esimerkiksi välitystilin tuella.

Toisaalta itsemääräämisoikeus on, että tukea ei tarvitse ottaa vastaan eikä sitä lue ehtona vuokrasopimuksessa, kun palvelusopimus ja vuokrasopimus ovat eriytyviä. Tuen vastaanottaminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja asukkaan omaan motivaatioon.

6.4 Vuokravelan ennaltaehkäisy

Palvelut, kuten Kela, ovat enimmäismääriin siirtyneet verkkopalveluiksi ja verkkopalvelut vaativat vahvaa tunnistautumista verkkopankkitunnuksilla, jotta väärinkäytöt estettäisiin. Tuki- ja etuushakemuksia on edelleenkin mahdollista lähettää lomakkeen muodossa postitse, mutta käsittelyaika on silloin pidempi. Verk-

kopankkitunnusten tilaaminen edellyttää voimassa olevaa henkilöllisyystodistusta. Myös sähköisten laitteiden, kuten älypuhelimien, puuttuminen vaikeuttaa hakemusten täyttämistä. Asumisen alussa edellä mainitut perusasiat tulisi varmistaa, jotta vuokranmaksun kanssa ei tulisi haastetta. Tärkeää on myös selvittää, onko asukas omaan tilanteeseensa sopivan taloudellisen tuen ja etuuden piirissä vai tuleeko tuen muoto tarkistaa. Uutta henkilöllisyystodistusta voi hakea toimeentulotukena tai perusteineen sosiaalitoimesta maksusitoumuksella.

Kyllä mä nään niinku et se olis tosi tärkeätä siinä kohtaa miettiä niinku realistenen suunnitelma jo ihan silloin kun se asuminen alkaa et siinä kohtaa olisi tiedossa asukkaan toimintakyky ja mitä tarpeita siinä kohtaa on, et jos on elämähallinnallista ongelmaa ni semmoset asiat kuten et on vaikka ne verkkopankkitunnukset ja henkilöllisyystodistus ni niitä asioita nykyään pitkälti hoidetaan ni kaikki semmoset asiat olis kunnossa ja asioiden hoitaminen ei jää semmosesta kiinni ja sit myös se että jos on hoitosuhteita kukin tahoja monessa paikkaa ni et olis se koko verkosto tekemässä sitä suunnitelmaa et saatais niinku kokonaisvaltainen näkökulma siihen asiaan. -Sosiaalityöntekijä

Asukkaan toimintakyvyn selvittäminen vaatii asukkaalta rehellisyyttä ja omien voimavarojen ymmärtämistä tuen tarpeiden selvittämiseksi. Kokonaistilanteen selvittämiseksi olisi tärkeää koota verkosto yhteen jo heti asumisen alussa Kuninkaankalliossa. Verkosto voi koostua asukkaan nimetyn sosiaalityöntekijän, Kuninkaankallion sosionomin ja nimetyn vastuuhjaajan asukkaan lisäksi mahdollisista hoitokontakteista sekä läheisistä. Asukkaan palvelusuunnitelma voidaan laatia verkoston kanssa yhteistyönä, jotta esimerkiksi taloudenhallintaongelmat tulisivat selkeästi esiin tuen tarpeena. Jotta asukas voi avoimesti puhua tuen tarpeistaan, täytyy asukkaalla olla luottamussuhde ammattilaisverkostonsa. Ammattilaisilla tulee myös olla herkkyyttä ymmärtää asukkaan tarpeita, vaikka hän ei niitä osaisi heti nimetä. Asukkaalle tulisi heti selvittää, mitkä ovat hänen vastuunsa asumisessa ja tarvitseeko hänen esimerkiksi tulla toimistoon täyttämään eri hakemuksiaan vai selviytykö itse.

Kuninkaankallion henkilökunta tukee asukkaita asumisen onnistumisessa yksilöllisesti tarpeisiin nähden. Kuninkaankallion sosionomi seuraa kuukausittain vuokrareskontria, jossa nähdään, mikäli asukkaalle kertyy vuokravelkaa ja jo pienetkin

summat tulisi nopeasti ottaa asukkaan kanssa puheeksi sekä vuokravelan kertymisen syy. Sosionomi tiedottaa koko työryhmää ajankohtaisesta vuokravelkatilanteesta ja joskus jakaa puheeksi otot ja maksusuunnitelmien teon asukkaan vastuuhjaajalle. Työnjako tulisi olla selkeä ja ehkä vastuuhjaajilla tulisi olla enemmän tietämystä ja osaamista, miten tukea asukkaita vuokranmaksunhaasteissa sosionomin lisäksi.

[..] ite ajattelen ainakin henkilökohtaisesti toivon kans tuota, että apua haettais ennemmin niinku liian aikaisin ku liian myöhään et tavallaa just semmonen avoimuus ja just semmonen puhuminen tälläsist asioista on hankalaa mut sitä hankalemmiks ne muuttuu hoitaa mitä pidemmälle ne menee. – Kuninkaankallion työntekijä

Haastattelussa henkilökunta ja asukkaat kokivat hyväksi vaihtoehdoksi asukkaan suostuminen pankissa tehtävään suoraveloitukseen samalle päivälle, jolloin tuet ja etuudet laitetaan maksuun. Asukkaat antoivat kannatuksensa tälle, jotta eivät edes näkisi tilillään summaa, jolla pitäisi vuokra maksaa. Sosiaalityöntekijän mukaan houkutusia varmasti tulee käyttää tulot muihin tarkoituksiin, kun eletään tuilla ja rahaa on jatkuvasti käytössä vähän. Esimerkiksi juuri suoraveloituksen tekeminen osoittaa asukkaalta vastuunottoa oman tilanteensa parantamiseen.

Suoraveloitus että sitte, ku on haastetta, ni tulee tää kierre ja asuminen vaarantuu, ni ehkä siinäkin on sit jo iso vastuunottaminen, ku se päätös kun sen tekee et se menee suorana sieltä tuloista ja siinä tarvitaan sit taas sitä mikä on yksilöllisesti asukkaan päätös, ku kaikki on kuitenkin vapaaehtoista – Kuninkaankallion työntekijä

6.5 Verkoston merkittävyys ja yhteistyö

Yhteistyö asukkaiden vuokravelkatilanteissa ja häätöuhassa koettiin toimivaksi. Kuninkaankallion työntekijät ovat herkästi asukkaan tilanteissa yhteydessä Espoon sosiaalitoimeen asukkaiden omiin nimettyihin sosiaalityöntekijöihin. Yhtey-

denpitovälineinä ovat toimineet puhelin ja sähköpostit. Covid -19 tilanne on vaikuttanut lähitapaamisiin, mutta verkostotapaamiset ovat on järjestetty Teams -sovelluksen välityksellä.

Se mitä oon huomannut, ni että mun mielestä toimii että joustavasti ollaan yhteistyössä sähköpostitse ja puhelimitse, et varmaan ennemminkin se ongelma on se et kuinka hyvin meitä tavoittaa niin kuin se et teiltä ei pidettäis yhteistyötä et niinku niinpäin mun mielestä Just se tavallaan niinku se arjen tuki mitä sieltä ohjaajat antaa on niinku tosi tärkeätä et tavallaan niinku et jos ajattelee sitä tilannetta ja sukkaan pitäis ihan itse tämmöst asiaa hoitaa ja tietää miten nää meidän palvelut esimerkiksi nykyään palvelee että ei välttämättä helpoin saavutettava - sosiaalityöntekijä

Sosiaalityöntekijä toi esiin, että ilman tuetun asumisen henkilökuntaa, asukkaiden olisi vaikea saada tukea suoraan sosiaalitoimelta. Käytännöt sosiaalitoimessa vaihtelevat jatkuvasti ja esimerkiksi soittoaajat painottuvat aamupäiviin, jotka eivät sovi asioiden hoitoon kaikilla asukkailla, joilla on päivärytmi erilainen. Covid –19 pandemia on luonut oman haasteensa palveluiden saatavuuteen.

Kyl mun mielestä on toiminu tosi hyvin. Et yhteistyössä on tehty niinku niit suunnitelmia ja sosiaalitoimi on sit aina tavallaan niinku antaa tietyt raamit niin, ku sieltä et, jos on niinku esimerkiks iso velka et millä tavalla sit et joku tietty aika asukkaan pitäis sitoutuu lyhentämään sitä velkaa sit ne tulevat vastaan niinku siinä ja keskusteluu tavallaa siitä yhteistyössä et vois sitä asumista turvata. – Kuninkaankallion työntekijä

Itsekin oon kokenu niinku sen tavallaa niinku yhteydenotot ja yhteistyö mitä oon tässä tehny asukkaan asioissa niin on toiminu ja nään sen niinku merkittävä panos mitä sielt sosiaalitoimelta tulee, et jos mietitään miten monien tekijöiden summa summaa sen ihmisen elämässä ja siinä tilanteessa, kun on päässyt tämmönen velkaantumisen syntymään ni kylhän se on niinku hirveen iso se panos minkä sosiaalitoimi sit antaa asukkaalle ja se on sitä tukea. Samalla tavalla, ku täältä tuetaan ni se on sitte rahallista tukea, mut se on tukea, joka turvaa sen asumisen jatkumisen ni kyl mä nään et sillä on iso merkitys ja yhteistyöllä vielä isompi. – Kuninkaankallion työntekijä

Tulosten pohjalta vaikuttaa, että Kuninkaankalliossa tarjotaan tukea arjen hallintaan ja psykososiaaliseen työhön, kun taas sosiaalitoimi nähdään enemmän taloudellisena tukena, vuokrasuhteen jatkumisen viimesijaisena pelastuksena.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuninkaankallion asukkaiden vuokranmaksuongelmat toistivat paljolti samoja haasteita taloudellisesta selviytymisestä, kuin Alppivuori (2018) oli tutkiessaan Espoon entisiä asunnottomuuden kokeneita jo todennut. Tuloksissa esiintyi haasteina vuokranmaksussa päihteidenkäyttö sekä elämänkriisit, jotka ovat vaikuttaneet haastateltavilla asukkailla toimintakykyä alentavasti. Asukkaille tunnettyöskentely olla ajoittain haastavaa ja vastoinikäymiset elämässä saattavat purkautua itsetuhoisena käytöksenä, kuten ei oteta vastuuta asumisensa jatkuvuudessa. Psykososiaalinen tuki on avainasemassa asunnottomuuden kokeneiden kanssa asumissosiaalisessa työskentelyssä. Muutosprosessi voi syntyä, kun henkilön lisääntynyt ymmärrys ja tietoisuus omasta elämästään, sekä asemastaan yhteiskunnassa integroidaan konkreettisiin muutoksiin arkielämässä ja henkilön toimintavalmiuksiin. Jotta muutosprosessi voi alkaa, tulee tunnistaa esteet elämisen eri tasoilla ja löytää keinoja murtaa esteet. Psykososiaalisen työn suuntaviivoissa työskennellään selkeästi rajatun tavoitteen saavuttamiseksi tietyssä aikataulussa ja työskentelyn painopistettä pidetään nykyisessä elämäntilanteessa kieltämättä kuitenkin kokonaan elämänhistoriaa. Elämänhistorian kautta nykytilannetta voidaan joskus ymmärtää paremmin palaamalla aiempiin elämänvaiheisiin. Henkilöä tulisi aktivoida etsimään yhdessä ratkaisua oman viiranomais-, -hoito-, - ja tukiverkostonsa avoimessa ja kokonaisvaltaisesti yhteistyössä. (Granfelt, 1999, s. 199, 201.)

Asumissosiaalisen työn merkitys asukkaan vuokravelkatilanteissa ilmeni tuloksissa asukkaan muistutteluna ja asian puheeksi ottona sekä konkreettisina tekoina yksilöllisesti asukasta tukien. Tuloksissa korostui, että asukkaan tilannetta helpottaa, mikäli hän luottaa, että ammattilaisverkosto toimii asukkaan kanssa yhteistyössä tavoitteena asumisen onnistuminen. Luottamussuhteen syntytyöntekijän ja asukkaan välillä on pohja tavoitteelliselle työskentelylle. Kriisissä oleva henkilö tarvitsee ymmärretyksi tulemisen kokemuksen. Elämänhallinnan tukea voidaan asumissosiaalisessa työssä tarjota empaattisella lähestymisellä, asukasta kuunnellen sekä voimavaralähtöisesti, eli tukea asukasta löytämään itseluottamusta selvitä päivittäisistä rutiineistaan sekä velvollisuuksistaan.

Asumisen alussa asukkaalle tulee selventää hänen oma vastuunsa liittyen asumisen turvaamiseen. Aukkaalla tulee olla tieto, mihin tukiin ja etuuksiin hän on oikeutettu ja asukkaalle tulee selventää ja tarvittaessa laskea omavastuuosuudet vuokranmaksussa tukien ja etuuksien jälkeen sekä tarkistaa, että esimerkiksi asumistukea on haettu ja se on ohjattu vuokranantajan tilille. Sosiaalialan ammattihenkilön eettisissä ohjeissa kirjoitetaan, että ammattilaisen on vahvistettava asiakkaan oikeuksien toteutumista ja toimittava asiakkaan puolestapuhujana. Sosiaalialan ammatillisiin taitoihin kuuluu kyky selvittää asiakkaalle eri ratkaisuvaihtoehtojen edut, haitat ja seuraukset, jotta asiakas voi tehdä omat ratkaisunsa, koska ratkaisulla voi olla asiakkaille inhimillisiä ja taloudellisia seurauksia. Asiakkaan osallisuus toteutuu vain, mikäli asiakkaalla on riittävä ja oikea tieto oikeuksistaan ja lain mukaan kuuluvista etuuksista. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, 2017, s. 14, 34–36.) Eettisissä ohjeissa korostetaan, että viimeinen vastuu ja valinta on aina asiakkaalla itsellään, mutta asiakkaalle tulee olla riittävä tieto ja ymmärrys valintojensa seurauksista, kuten mikäli jättää vuokria maksamatta asumisyksikköön, seurauksena voi olla häätö.

Asumisen alussa tietyt perusasiat tulee olla kunnossa, kuten asukkaalla on voimassa oleva henkilöllisyystodistus sekä asiointia helpottavat verkkopankkitunnukset käytössään. Esimerkiksi puuttuva henkilöllisyystodistus estää verkkopankkitunnusten haun. Usein vuokravelkaa kertyy, mikäli asukas ei ole kyennyt hakemaan etuuksiaan ja tukiaan erinäisistä syistä. Kuninkaankalliossa on pyritty selvittämään ja tukemaan asukasta tukien hakemisessa, mutta tukea tarvitaan enemmän, esimerkiksi lähtemällä asukkaan kanssa yhdessä poliisilaitokselle henkilöllisyystodistusta noutamaan ja sovitaan tietyt päivät kuukaudessa, jolloin täytetään/tarkistetaan etuus- ja tukihakemukset.

Keskeisissä tuloksissa oli yksimielinen kanta, että vuokravelan ennaltaehkäisyyn tulee panostaa verkostomaisella työotteella ja kartoittaa tuen erityistarpeet yksilöllisesti. Vuokranmaksun onnistuminen voisi olla yksi tavoite, joka kirjataan asukkaan palvelusuunnitelmaan seuraten tavoitteen toteutumista tietyin väliajoin. Verkosto voi koostua asukkaasta, asukkaan vastuuohjaajasta yksikössä, omasta sosiaalityöntekijästä sekä mahdollisista hoitokontakteista, kuten korvaushoidosta ja

mielenterveyspalveluista. Myös muu asukkaan henkilökohtainen lähiverkosto voi osallistua palvelusuunnitelman laatimiseen asukkaan niin halutessaan. Verkostoa tulisi hyödyntää enemmän asukkaan kokonaistilanteen kartoittamiseksi yli sektori- ja ammattirajojen ja vastata asukkaan tarpeisiin kokonaisvaltaisemmin sekä jakamalla vastuita. Tällä hetkellä asukkaan kokonaistilanne työkokemukseeni perustuen tuntuu joskus epäselvältä, esimerkiksi mitkä ovat asukkaan tuen tarpeet korvaushoidon tai mielenterveyspalveluiden näkökulmasta.

Kun huomataan, että vuokravelkaa alkaa kehittyä, tulosten mukaan tulee asia ottaa puheeksi ja sopia verkosto aika oman sosiaalityöntekijän kanssa. Maksusuunnitelma vuokravelan maksuun tulisi laatia nopeasti, jotta asukas pystyisi osoittamaan vastuunottoa asumisestaan ja asuminen voisi jatkua ja velkaa ei tulisi kerryttää lisää. Vuokravelkaa aiheuttavat tekijät tulee selvittää, jotta niihin voidaan puuttua ajoissa, esimerkiksi selvittää asukkaan kanssa onko tuet ja etuudet haettu ajallaan tai onko asukkaan päihteiden käyttö lisääntynyt. Mikäli asukkaan toimintakyky on laskenut, tulisi asukasta ohjata verkostonsa tuella esimerkiksi päihde- tai mielenterveyspalveluihin. Vaikka asuminen vaarantuisikin toimintakyvyn laskun takia, on kuitenkin muistettava, että AE-laatusuositusten (Asunto ensin -laatusuositukset, 2017) mukaan asumisen ehtona ei tule olla hoitoon tai kuntoutukseen kiinnittyminen, vaan päätös tulee olla asukkaasta lähtöisin. Ryhmähaastattelussa konkreettisenä ehdotuksena riippuen asukkaan tuloista, ehdotettiin pankin kanssa tehtävää suoraveloitusta, jossa vuokra lähtee tietyinä sovittuna päivinä automaattisesti maksuun.

Häätöuhassa verkostotyön tulisi olla tiivistä. Kun asukas selkeästi osoittaa, että hänellä ei ole omatoimista kykyä maksaa vuokraa tai vuokratärastejä, voidaan sosiaalitoimen kanssa suunnitella välitystilin käyttöönottoa. Välitystilin käyttöönotto vaatii asukkaan suostumuksen. Välitystiliä käytetään tällä hetkelle melko vähän Kuninkaankallion asukkailla. Sosiaalitoimi voi myös tässä vaiheessa käyttää harvintaa vuokravelan maksamiseksi asukkaan puolesta edellyttäen, että tilanne ei toistuisi, eli asukas ottaisi vastuuta ja hyväksyisi vahvan tuen verkostoltaan asumisen tueksi ja onnistumiseksi. Tulosten mukaan asukkaat suhtautuvat hyvin kielteisesti edunvalvontaan turvatakseen asumisen jatkuvuuden, koska edunvalvonta koettiin rajoittavan omia valintoja ja vapautta päättää asioistaan. Mikäli

asukkaalla ilmenee muitakin toimintakyvyn vajeita, yksi vaihtoehto olisi siirtymisen palveluasumiseen, jossa asumisen tuki tuettua intensiivisempää. Palveluasumiseen siirtyminen vaatii asukkaan tuen tarpeiden kartoittamisen osoittamalla, että tuettu asuminen ei ole riittävä tuki ja usein asukkaalla esiintyy myös muita elämänhallinnallisia haasteita ja toimintakyvyn vajeita liittyen esimerkiksi päihteiden käyttöön, terveydellisiin tai mielenterveysongelmiin. Asukasta tulisi edelleen motivoida kuntoutuksen piiriin. Taulukossa 1 ryhmähaastattelun toimenpide-ehdotukset vielä lueteltuna.

Taulukko 1. Ryhmähaastattelun toimenpide-ehdotukset tiivistettynä vuokravelan ennaltaehkäisyssä, vuokravelan kertyessä sekä häätöuhassa.

	Vuokravelan ennaltaehkäisy	Toimenpiteet vuokravelassa	Toimenpiteet häätöuhassa
Taloudellinen tuki	<ul style="list-style-type: none"> • henkilöllisyystodistus • verkkopankkitunnukset • tuet ja etuudet haettu/voimassa 	<ul style="list-style-type: none"> • suoraveloitust pankista • sopimus vuokravelan lyhentämisestä • välitystili 	<ul style="list-style-type: none"> • harkinnanvarainen toimeentulotuki vuokrástien kuittamiseen • välitystili • edunvalvonta?
Asukkaan tuen tarpeen määrittely	<ul style="list-style-type: none"> • asumisen tuen tarpeen arviointi/palvelusuunnitelma • verkostotyöskentely 	<ul style="list-style-type: none"> • verkostotyöskentely • ongelman kartoitus 	<ul style="list-style-type: none"> • tiivis verkostotyöskentely • ongelman kartoitus
Asumisosiaalinen työ	<ul style="list-style-type: none"> • luottamussuhde asukkaan ja työntekijän välillä • motivointi • psykososiaalinen tuki • asukkaan vastuunotto 	<ul style="list-style-type: none"> • motivointi • ohjaus päihdekuntoutukseen • psykososiaalinen tuki • asukkaan vastuunotto 	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaus päihdekuntoutukseen • siirtyminen palveluasumiseen • psykososiaalinen tuki • asukkaan vastuunotto

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu ja pohdinta

Ajattelen tämän opinnäytetyön olevan ajankohtainen liittyen EA-mallin vaikuttavuuteen, jota voi mitata esimerkiksi asumisen pysyvyydellä. Toivon tutkimukseni kehittävän työtapoja asumissosiaalisessa työssä Kuninkaankalliossa kuten myös muissakin AE-periaatteella toimivissa asumispalveluyksiköissä. Tukea ja tuen saatavuutta voidaan tutkimuksen perusteella kehittää asukaslähtöisemmäksi ja käytännöllisemmäksi sekä ottaa huomioon myös asumispalvelun vuokratappioiden väheneminen, joita Kettunen (2013) on tutkinut rästivuokrien aiheuttavan yksiköille. Kettunen mainitsee myös tutkimuksessaan, että vuokrareskontrat vievät paljon sosiaalialan työntekijän aikaa, kun työntekijä voisi käyttää osaamistaan asukkaan asumisen ja elämänhallinnan tukemiseen muullakin tavoin.

Opinnäytetyön tarkoitus oli löytää ratkaisuja sekä luoda Kuninkaankalliolle vuokravelkaa ehkäiseviä toimintatapoja ryhmähaastattelumenetelmällä. Tutkimusmenetelmänä ryhmähaastattelu sopi hyvin tukemaan opinnäytetyöni tavoitteita ja toi näkökulmia vuokravelkatilanteisiin asukkaiden sekä ammattilaisten yhteisenä keskusteluna ja pohdintana. Toisaalta, jos olisin tehnyt yksilöhaastattelut asukkaille ja ammattihenkilöille erikseen, olisivat haastattelun vastaukset voineet olla vielä vivahteikkaimpia, mutta koin ryhmähaastattelun kehittävämmäksi vaihtoehdoksi.

Kun ajatellaan entisiä asunnottomia, on ymmärrettävää, että peruselämänhallinnolliset taidot ovat kadoksissa ja asuminen vuokrasuhteessa tuo uudenalaisia tai unohdettuja vastuita. Aikaisemmat opinnäytetyöni teoriaosuuden tutkimukset tukevat opinnäytteeni tuloksia liittyen asunnottomuuteen, elämänhallintaan ja toimintakykyyn, kuten usea asunnoton on joutunut hädetyksi vuokran laiminlyömisestä. Ohjaajan/sosionomin asumissosiaalinen työ AE-asumispalvelussa saattaa olla usein hyvinkin haastavaa psykososiaalista ihmis-suhdetyötä, kun asukkailla

on akuutteja päihde -ja mielenterveysongelmia tai muita sosiaalisia haasteita. Luottamus-suhteen syntyminen saattaa viedä aikaa ammattilaisen ja asukkaan välillä. Asukkaalla saattaa olla takanaan useita huonoja kokemuksia ja syrjintää eri palveluissa. Asukas on kokemusten takia saattanut muodostaa defenssimekanismeja, jotka voivat näkyä jopa aluksi vihamielisyytenä tuen tarjoajaa kohtaan. Luottamusta edistävät aito kiinnostus asukasta ja tämän tavoitteita kohtaan sekä ihmisarvoa kunnioittava kohtaaminen nähdä ihminen ongelmien takana.

AE-asumisessa asukkaalta ei odoteta elämänmuutosta esimerkiksi päihdekuntoutusta, vaan muutokselle annetaan mahdollisuus asunnon ja asumisen onnistumiseen tuen myötä. Tuloksista noussut asukkaiden päihderiippuvuus on sairaus, joka heijastuu jokaiselle elämänalueelle ja aiheuttaa kriisejä, joissa henkilö ei kykene toimimaan rationaalisesti. Päihteiden käyttö lisääntyy, kun elämä suistuu raiteiltaan ja asukas saattaa käyttäytyä itsetuhoisesti, eli ei välttämättä välitä kriisissä seuraamuksista, kuten mahdollisesta asunnon menetyksestä. Juhilan ja Raitakarin (2012) mukaan asumisen onnistuminen vaatii useimmiten vastuunottoa sekä asukkaalta että ammattilaiselta, kunnalta sekä koko yhteiskunnalta. Asumisessa korostuu yksilön vastuu ja valinta, kuten asumiskulujen maksu ja asunnosta huolehtiminen. Yhteiskunnalla on kuitenkin vastuu huolehtia henkilöiden perusoikeuksista, eli jokaisella tulisi olla oma asunto. Asunto ensin -mallissa korostetaan yksilölähtöisyyttä, jonka tavoitteena on vahvistaa autonomiaa ja vastuunottoa omasta elämästään. Asukkaalta odotetaan vastuunottoa asumisestaan, mutta asunnottomuusjakson jälkeen kaivataan tukea asumisen onnistumiseen ja sitä kautta mahdollisesti kuntoutumiseen asukkaan niin halutessaan verkoston sekä yhteiskunnan tuella järjestää tarvittavat palvelut. Asumisen onnistuminen mahdollisesti lisää autonomiaa ja kykyä vastuunottoon myös muilla elämän alueilla.

Pohdin useasti tutkimustani kirjoittaessa PHF-mallin ja Suomen AE-periaatteiden eroja vuokranmaksussa, kun Yhdysvalloissa tuet menevät suoraan vuokranantajalle ja Suomessa asukas on itse vastuussa, että asumistuki ja vuokran omavastuuosuudet menevät vuokranantajalle (Kettunen, 2013). Asuminen voitaisiin helposti turvata PHF -mallilla vuokranmaksussa. Välitystilin käyttöönotto ajaa samaa asiaa, mutta vaatii säännölliset tukien ja etuuksien maksupäivät sekä henkilön

suostumuksen välitystilin käyttöönottoon. Suomessa sisäinen edunvalvonta ehkä nähdään itsemääräämisoikeutta heikentävänä, mikäli henkilö ei saa itse päättää tukiansa käytöstä, vaikka kuten asumistuki on nimenomaan tarkoitettu asumiskulujen kattamiseksi ja henkilöillä on helppo muokata asumistuki itselleen maksettaviksi vuokranantajan sijaan. Hallituksen tämän hetkisiin tavoitteisiin kuuluu riskiryhmien asumistilanteen parantaminen (Ympäristöministeriö, i.a; Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma, 2019). Kuitenkin epäselväksi jää, koskeeko riskiryhmät myös ae-yksiköiden asukkaita ja miten hallitus näkee ae-asukkaiden asumisen jatkumisen turvaamisen. Voisiko asumiskulut maksaa suoraan etuuksista ja tuista hallituksen päätöksellä, kun Suomen perustuslakiin on kirjattu edistää ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa?

Asukkaiden taloudelliset tuet ja etuudet saattavat myös olla haasteena henkilökohtaisessa taloudenhallinnassa. Useimmiten asukkaat ovat toimeentulotuen saajina tai työttömyysetuudella, mutta harvemmalle on myönnetty työkyvyttömyyseläke, vaikka toimintakyky on selkeästi alentunut päihteiden käytön seurauksena toimintakyvyn alenemisella. TE-palvelut ja Kela asettavat ehtoja täysimääräisen työttömyysetuuden tai toimeentulotuen saantiin, kuten palveluihin ja koulutuksiin osallistumiseen. Huomioitavaa on, että kaikilla tuensaajilla ei ole voimavaroja niihin osallistumiseen, joten tuki pienenee tai henkilölle asetetaan karenssi, mikäli ei ole noudattanut työllistymissuunnitelmaa tai muuta annettua ehtoa.

Toimeentulotuki on myös viimesijainen tuki ja tuen saaminen tulisi olla väliaikaista. Asukkaalla ei välttämättä ole tietoa, mihin taloudelliseen tukeen hän on oikeutettu, joten ammattihenkilön tulee avoimesti kertoa vaihtoehtoista ja tukien myöntämisen ehdoista ja opastaa niiden hakemisessa. On tärkeää, että myös ohjaajat (lähihoitajat) saisivat perehdytystä eri taloudellisten tukien hakuun yksikön sosionomin lisäksi, jotta ohjaajat voisivat tukea asukasta talouden hallinnassa sosionomin rinnalla.

8.2 Ammatillinen kasvu

Perehdyin suureen määrään ulkomaalaisiin ja kotimaisiin AE-periaatteeseen liittyviin tutkimuksiin ja raportteihin. Kirjallisuutta spesifisesti minun tutkimusaiheeseeni en juuri löytänyt ja covid -19 tilanne vaikutti myös kirjallisuuden hankintaan, mutta mielestäni löytämäni tutkimukset ja raportit toimivat hyvin viitekehyksenä liittyen aiheeseeni. Opinnäytetyön prosessi oli ammatillisesti kehittävää ja antoi uutta tietoa tutkimuksen teosta perehtyen erilaisiin tutkimusmenetelmiin sekä opetti lähdekriittisyyttä ja aiheen rajaamista.

Tutkimusprosessissa sosionomin ammattikuva kävi selkeämmäksi. Olen aikaisemmalta koulutukseltani lähihoitaja ja olen kokenut esimerkiksi työharjoittelun ja oman työni lomassa, että työtehtävät kentällä voivat olla melko samanlaisia, mutta sosionomiksi opiskellessa ja opinnäytetyötä laatiessa olen saanut uutta näkökulmaa esimerkiksi liittyen moniongelmallisten, syrjäytyneiden ja sen uhatta olevien yhteiskunnallisiin haasteisiin sekä tarpeisiin ja pohtinut ovatko nykyiset palvelut riittäviä, tarpeisiin vastaavia ja helposti saavutettavissa. Pohdin myös sosiaalihuoltolain sekä perustuslain toteutumista henkilöillä, jotka ovat heikommassa asemassa, kun lakeja voidaan tulkita vaihtelevasti kunnittain.

Asunto ensin -periaate on minulle hyvinkin tuttu työkokemukseni kautta, mutta tutkimuksen teko ja tutustuminen aiheita koskeviin raportteihin ja tutkimuksiin sai pohtimaan AE-periaatetta myös kriittisestä näkökulmasta, kuten AE-periaatteen asuminen saattaa edistää yksilön hyvinvointia kuntoutusorientoituneella työotteella sekä mahdollisuudella ihmisarvoiseen elämään asunnon myötä tai joskus vaikutukset yksilöllä saattavat olla päinvastaisia isoissa asumispalveluyksiköissä, joissa usealla asukkaalla yhteisössä on päihde -ja mielenterveysongelma ja päihteiden käyttö voi kasvaa, kun ympäristö ei motivoi lopettamiseen tai vähentämiseen. Kuitenkin lähtökohtaisesti AE-malli tarjoaa lähtökohdat kuntoutumiseen, joka on kiinni asukkaan omasta motivaatiosta ja tavoitteista sekä asukaslähtöisistä tuesta.

Koen, että opinnäytetyöni täyttää suurimmalta osalta sosionomin ammatillisten kompetenssien vaatimukset pääpainoinaan varsinkin sosiaalialan eettisen osaamisen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisen, kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen sekä tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen. Eettinen osaaminen tulee esille tutkimuksen eettisyyttä kartoittaessa ja toivottavasti tutkimuksen eettisyys välittyy koko opinnäyteraportissani. Sosiaalialan palvelujärjestelmän hallinta näkyy raportissa muun muassa sosiaaliturvaan liittyvissä etuuksissa ja tuissa sekä sosiaalihuoltolain mukaisine velvoitteineen järjestää tuettua asumista sekä osaamisena ohjata myös asukkaita muiden palvelujen piiriin. Tutkimuksessa painottuu kriittinen osaaminen pohtimalla asukkaiden tarpeita yhteiskunnalliselta kannalta, kuten salliiko itsemääräämisoikeus henkilön putoamaan yhteiskunnan ulkopuolelle menettämällä kotinsa. Koko tutkimukseni tavoitteena on ollut asumispalvelun tuen kehittäminen asukkaan vuokravelkatilanteessa.

8.3 Kehitysehdotukset

Kehittämismielessä AE-vuokranmaksuongelmissa kiinnostuin tulosten lisäksi tutkimaan AKU-hankkeen myötä Vantaalle toteutetusta tilapäisasunnoissa asuvien asiakkaiden asumisvalmiuksien mittaristosta (ARA, 2020, s. 41.) Ja jäin pohtimaan, olisiko vastaavasta mittaristosta hyötyä myös AE-asumisen asukkaiden tuen tarpeiden kartoittamiseen. Vantaan asumisvalmiuksien mittariston mallia en löytänyt sisältöineen, mutta löysin toisen asumisen tuen kartoittavan mittariston Lehtosen ja Salosen (2008, s.91) julkaisemasta raportista *Asunnottomuuden monet kasvot*, jossa on monivalintakysymyksinä eri vastausvaihtoehtoineen asioiden hoidosta, kodin hoidosta, ajan käytöstä ja elämänhallinnasta. Asioiden hoito kohdassa määritellään tuen tarve viranomaisasioissa, laskujen maksussa ja varojen riittävydessä. Mittaristoa käyttämällä voisi selvittää asukkaan alkutilanteen ja tuen tarpeiden painot joko asukkaan muuttaessa yksikköön tai palvelusuunnitelmaa tehtäessä. Asukas voisi täyttää lomakkeen ja siihen voisi asumisen jatkuttua palata kartoittamalla nykyhetken tuen tarpeita sekä käyttää työvälineenä

myös silloin, kun asukas olisi halukas siirtymään itsenäiseen asumismuotoon, jolloin tulisi olla asukkaalta näyttöä asumisen hallinnassa ilman ympärivuorokautista henkilökunnan tuen saatavuutta.

Espoon AKU-hankkeen myötä aloitettiin myös kouluttamaan kokemusasiantuntijoita asunnottomuustyöhön muun muassa vuokravelkaryhmä-tapaamisten muodossa (ARA, 2020b, s. 9). Kokemusasiantuntijuutta voisi hyvinkin hyödyntää myös Kuninkaankalliossa vuokravelkaongelmissa, esimerkiksi kokemusasiantuntijana voisi olla muille asukkaille tukena henkilö, joka on asunut Kuninkaankalliossa ja muuttanut itsenäisempään asumismuotoon. Vaihtoehtoisesti kokemusasiantuntijana voisi toimia Kuninkaankallion asukas, joka on selvinnyt vuokravelkaongelmistaan ja jakaa kokemuksiaan ja neuvojaan muille asukkaille.

LÄHTEET

- Alppivuori, K. (2019). Asunnottomuuden kokeminen, avun saannin ja palvelujen kehittämisen tarve Espoossa. Saatavilla 16.5.2020 <https://asuntoensin.fi/assets/files/2019/06/ASUNNOTTOMUUS-JA-PALVELUT-ESPOOSSA-2019.pdf>
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, ARA (2020a). Ohjelmat. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat. Loppuraportit 2016–2019. AKU-hankkeen loppuraportti. Saatavilla 27.8.2020 https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asunnottomuuden_ennaltaehkaisy_kuntastrategiat/Loppuraportit
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, ARA (2020a). Ohjelmat. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat. Loppuraportit 2016–2019. Espoon kaupungin loppuraportti. Saatavilla 27.8.2020 https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asunnottomuuden_ennaltaehkaisy_kuntastrategiat/Loppuraportit
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, ARA. (i.a). Tietopankki. Tilastot ja selvitykset. Asunnottomuus. Asunnottomat 2020. Saatavilla 22.04.2021 [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020\(59753\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020(59753))
- Asunto ensin -laatusuosituksset (2017). PDF. Saatavilla 10.02.2021 <https://asuntoensin.fi/assets/files/2017/10/Laatusuosituksset.pdf>
- Asunto ensin. (i.a.-a). Ohjelma. Historia. Saatavilla 21.04.2020 <https://asuntoensin.fi/ohjelma/historia/>
- Asunto ensin. (i.a.-b). Ohjelma. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016–2019. Ohjelman tavoitteet. Saatavilla 08.03.2021 <https://asuntoensin.fi/ohjelma/historia/asunnottomuuden-ennaltaehkaisy-toimenpideohjelma-2016-2019/>
- Asunto ensin. (i.a.-c). Etusivu. Tietoa. Saatavilla 21.04.2020 <https://asuntoensin.fi/tietoa/asunto-ensin/>
- Asunto ensin. (i.a.-d). Ohjelma. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016–2019. Verkostokehittäjä-hanke. Saatavilla

- 21.03.2021 <https://asuntoensin.fi/aineistopankki/aune-verkostokehittajat-hankkeen-arviointiraportti/>
- Culhane, D., Granfelt, R., Knutagård, M., & Pleace, N. (2016) The Strategic Response to Homelessness in Finland: Exploring Innovation and Coordination within a National Plan to Reduce and Prevent Homelessness. Homelesshub. Saatavilla 15.2.2021 <https://www.homelesshub.ca/resource/42-strategic-response-homelessness-finland-exploring-innovation-and-coordination-within>
- Diakonissalaitos. (i.a). Tutkimuslupa ja eettisen toimikunnan lausunnon hakeminen – Lue tämä ennen kuin etenet. Saatavilla 5.5.2020 <https://www.hdl.fi/blog/2018/01/19/lupaprosessi-lue-tama-ennen-kuin-etenet/>
- Digi- ja väestötietovirasto. (i.a). Henkilöasiakkaat. Holhous ja edunvalvonta. Saatavilla 17.5.2020 <https://dvv.fi/fi/holhous>
- Erkkilä, E. (2017). Asunnottomuus ja sosiaalityö. Teoksessa Kananoja, A., Läheteinen, M., & Marjamäki, M. (toim.) *Sosiaalityön käsikirja* (s.307–310). Printon.
- Espoo. (2021.-c). Sosiaali- ja terveystoimen palvelut. Sosiaalityö ja toimeentulo. Toimeentulotuki. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki Espoosta. Tutustu täydentävän ja ennaltaehkäisevän toimeentulon myöntämisen perusteisiin (PDF). Saatavilla <https://www.espoo.fi/toimeentulotuki>
- Espoo. (i.a.-a). Sosiaali- ja terveystoimen palvelut. Mielenterveys- ja päihdepuolustus. Saatavilla 20.2.2021 https://www.espoo.fi/fi-fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/terveyspalvelut/mielenterveys_ja_paihdepuolustus
- Espoo. (i.a.-b). Sosiaali- ja terveystoimen palvelut. Sosiaalityö ja toimeentulo. Saatavilla 21.4.2020 https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Sosiaalityo_ja_toimeentulo
- Espoo. (i.a.-d). Asioi verkossa. Muut palvelut. Tutkimusluvut. Saatavilla 20.2.2021 https://www.espoo.fi/fi-fi/asioi_verkossa/muut_palvelut/tutkimusluvut
- Etene-julkaisu 10. (18.8.2003) *Autonomia ja heitteillejätö - eettistä rajankäyntiä*. Valtakunnallinen terveydenhuollon neuvottelukunta (ETENE) Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla 25.4.2020

- <https://etene.fi/documents/1429646/1559090/ETENE-julkaisu+10+Autonomia+ja+heitteillej%C3%A4tt%C3%B6--+eet-tist%C3%A4+rajank%C3%A4ynti%C3%A4.pdf/7955c323-e58f-4432-869f-755f06401cb7/ETENE-julkaisu+10+Autonomia>
- Granfelt, R. (1999.) Psykososiaalinen orientaatio sosiaalityössä. Teoksessa Pohjola, A., Matthies, A., Jokiranta, H., Karvinen, S. & Granfelt, R. *Monisärmäinen sosiaalityö*. Gummerus kirjapaino.
- Granfelt, R. (2013). Asumissosiaalinen työ rikosseuraamusalalla. Teoksessa Hyväri, s., & Kainulainen, S. (toim.), *Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin* (s. 209,224). (Diak työ-elämä 39). Diakonia ammattikorkeakoulu.
- <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140358/A39%20ISBN%209789524932165.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hoiva. (2018). Kunta-asiakkaille. Asumispalvelut. Palveluasuminen. Kuninkaan-
kallio. Omavalvontasuunnitelma. Saatavilla 14.5.2020 <https://s3-eu-central-1.amazonaws.com/evermade-hdl/wp-content/uploads/sites/3/2019/07/05092251/Omavalvontasuunnitelma-Kuninkaankallio-2019.pdf>
- Hoiva. (i.a.-a). Meistä. Saatavilla 20.2.2021 <https://www.hoiva.fi/meista/>
- Hoiva. (i.a.-b). Asunto ensin -asumispalvelut. Tuettu asuminen. Saatavilla 25.2.2021 <https://www.hoiva.fi/asunto-ensin-asumispalvelut/tuettu-asuminen/>
- Holopainen, A., & Kaukinen, K. (1995). Päihdeongelmaisten työkyky. *Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim*. 111(17),1683-. Saatavilla 20.2.2021 <https://www.duodecimlehti.fi/duo50379>
- Hyvärinen, M., Nikander, P., & Ruusuvuori, J. (toim.). (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.
- Jokimaa, T. (2006). *"Ihan semmoista tasaista vuoristorataa" -tutkielma huumeiden aktiivikäyttäjien arjesta, riippuvuudesta ja elämänhallinnasta*. (Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityönlaitos. Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/93974/gradu01409.pdf?sequence=1>

- Juhila, K., & Raitakari, S. (2012). Asunto ensin -mallin ja portaikkomallin jännitteet mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisratkaisuihin. Suuntaaja. Saatavilla <https://www.aspa.fi/sv/node/772#17b7c63f>
- Juuti, P., & Puusa, A. (Toim.) 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus oy.
- Kaakinen, J. (3.12.2012). Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2008–2011. Loppuraportti. Ympäristöhallinto. Saatavilla 17.5.2020 http://historia.asuntoensin.fi/files/2648/PAAVO_I_loppuraportti_J_Kaakinen_2012.pdf
- Karppinen, J. (2020). Varmista asumisen turva! Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE) loppuraportti. Saatavilla 26.8.2020 <https://asuntoensin.fi/assets/files/2020/01/AUNE-ohjelman-loppuraportti-Karppinen-Kehitt%C3%A4misosuuskunta-Avainv%C3%A4ki.pdf>
- Karppinen, J. (28.01.2019). Asunto ensin. Asunnottomuustyönmalli maakunnille ja kumppaneille 2019. Saatavilla 15.2.2021 <https://asuntoensin.fi/assets/files/2019/02/Asunnottomuusty%C3%B6n-malli-maakunnille-2019.pdf>
- Kela. (i.a.-a). Oikeus työttömyysetuuteen. Saatavilla 15.2.2021 <https://www.kela.fi/oikeus-tyottomyysetuuteen>
- Kela. (i.a.-b). Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki. Kuka voi saada. Saatavilla 15.2.2021 <https://www.kela.fi/tyokyvyttomyyselake-ja-kuntoutustuki-kuka-voi-saada>
- Kela. (i.a.-c). Asunto- ja asumismenot. Saatavilla 14.5.2020 <https://www.kela.fi/asunto-ja-asumismenot>.
- Kela. (i.a.-d). Asumistukeen vaikuttavat tulot. Saatavilla <https://www.kela.fi/asumistukeen-vaikuttavat-tulot>
- Kela. (i.a.-e). Asumisen tuet. Määrä ja maksaminen. Saatavilla 20.2.2021 <https://www.kela.fi/asumisen-tuet-maara-ja-maksaminen>
- Kela. (i.a.-f). Toimeentulotuki. Asumismenot. Saatavilla <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-asumismenot>
- Kela. (i.a.-g). Toimeentulotuki. Perusosamäärän alentaminen. Saatavilla 1.2.2021 <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-perusosan-maaran-alentaminen>

- Kettunen, M. (2013). Asunto ensin – malli Yhdysvalloista ja soveltaminen Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 78(5), 562–570. Saatavilla <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114737/kettunen.pdf?sequence=1>
- Kuntaliitto. Yleiskirjeet. 2000. Asiakkaiden omien rahavarojen käsittely sosiaali- ja terveystoimessa. Saatavilla 25.4.2020 <https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2000/asiakkaiden-omien-rahavarojen-kasittelu-sosiaali-ja-terveystoimessa>
- L 1290/2002. Työttömyysturvalaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290>
- L 1995/481. Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950481>
- L 1999/731. Suomen perustuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- L 568/2007. Kansansaneläkelaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070568>
- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812#L2P8>
- Lehtonen, L. & Salonen, J. (2008). *Asunnottomuuden monet kasvot*. Suomen ympäristö 3:2008. Saatavilla 20.03.2021 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38367/SY_3_2008.pdf?sequence=1
- Libguides. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas: Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä. Saatavilla 5.5.2020 <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793510>
- Mutalahti, T. (2019). Asumisen juridisia kysymyksiä. Y-säätiö. Saatavilla 16.5.2020 <https://asuntoensin.fi/assets/files/2019/02/Asumisen-juridisia-kysymyksi%C3%A4-Timo-Mutalahti-Y-S%C3%A4ti%C3%A4ti%C3%B6.pdf>
- Mäntyniemi, T. (2017). *Tuetun asumisen tarpeessa olevien asiakkaiden sosiaaliset ongelmat ja tuen tarve*. Pro gradu -tutkielma. (Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta). Saatavilla https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/193539/Mantyniemi_sosiaalityo.pdf?sequence=2

- Niemi, S. (2014). *Tuetun asumisen kehykset asunnottomien asumisyksikössä* [Pro gradu –tutkielma Helsingin yliopisto] Saatavilla 1.03.2021 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/137637/Niemi_Sosi-aalityo.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pathways housing first. (i.a.). Saatavilla <https://www.pathwayshousingfirst.org/>
- Perälä, R. (2018). *Asunto ensin? Asunto vain? Päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien asukkaiden palvelutarpeet tuetun asumisen asumisyksiköissä*. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Saatavilla 20.04.2018 <https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2020/06/Asunto-ensin-asunto-vain.pdf>
- Pleace, N., & Quilgars, D. (2016). Housing First and Social Integration: A Realistic Aim? *Social Inclusion*. 4 (4), 5–15. Saatavilla 2.1.2021 <https://www.cogitatiopress.com/socialinclusion/article/view/672/672>
- Puusniekka, A., & Saaranen-Kauppinen, A. (2006.) *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Saatavilla 17.02.2021 <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>.
- Saarenpää, A. (2010). Kansalainen, yksilö oikeudellisesti kaiken keskipisteenä. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.). *Asiakkuus sosiaalityössä*. Gaudeamus.
- Sarajärvi, A., & Tuomi, J. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustanneosakeyhtiö Tammi.
- Sillanpää, V. (2013). *Asunto ensin -yksiköiden kustannusvaikuttavuus - vertailussa päihde- ja mielenterveyskuntoutujien yksiköt*. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto. <https://asuntoensin.fi/assets/files/2018/04/AE-yksik%C3%B6iden-kustannusvaikuttavuus.pdf>
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia (2017). *Arki, arvot ja etiikka: Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet*. Saatavilla 10.2.2021 https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf
- Soste. Sosiaalibarometri. (2018). *Perustoimeentulon siirto Kelaan oli oikea ratkaisu*. Saatavilla 15.2.2021 <https://www.soste.fi/sosiaalibaro/perustoimeentulon-siirto-kelaan-oikea-ratkaisu-haasteet-edelleen-merkittavia/>

- Takuusäätiö. (i.a). Selviydy veloistasi. Tietoa hädöstä. Häädön eteneminen. Saatavilla 20.2.21 <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/tietoa-haadosta/haadon-eteneminen/>
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a). Toimintakyky. Mitä toimintakyky on. Saatavilla 15.9.2020 <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>
- Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3). Saatavilla 20.2.2021 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Valtioneuvosto. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. Saatavilla 20.2.2021 <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>
- Valtonen, A., & Viitanen, M. (2020). Ryhmäkeskustelut laadullisena tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Juuti, P. & Puusa, A. (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus oy
- Y- Foundation (2017). Home of your own. Housing first and ending homelessness in Finland. Saatavilla 21.4.2020 https://ysaatio.fi/assets/files/2018/01/A_Home_of_Your_Own_lowres_spreads.pdf
- Ympäristöministeriö (18.6.2019). Asunnottomuusohjelmien arviointi. Saatavilla https://asuntoensin.fi/assets/files/2019/06/YM_11_2019_Asunnottomuusohjelmien-arviointi.pdf
- Ympäristöministeriö. (i.a). Yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä. Saatavilla https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Yhteistyöohjelma_asunnottomuuden_puolittamiseksi-13CB1FE8_D0BA_405B_B1A7_63C9B2A40371-156666.pdf/f674e6e5-de8d-d7c7-5ab4-345e528fe6ca/Yhteistyöohjelma_asunnottomuuden_puolittamiseksi-13CB1FE8_D0BA_405B_B1A7_63C9B2A40371-156666.pdf?t=1603259589356

Ympäristöministeriön raportteja (2011). Asunnottomuuden vähentämisen taloudelliset vaikutukset. Jyväskylän yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto, Kaupunkitutkimus TA Oy. Saatavilla 4.5.2020
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/41407/YMr7_2011_Asunottomuuden_vahentamisen_taloudelliset_vaikutukset.pdf?sequence=1

LIITE 1. RYHMÄHAASTATTELUKYSYMUKSET

Haastattelukysymykset Kuninkaankallion tuetun asumisen asukkaille

- Mitkä asiat ovat mielestäsi vaikuttaneet vuokravelan kehittymiseen?
- Miten sinua on tuettu ja ohjattu vuokranmaksussa?
- Mikä on haastavaa?
- Minkälaisia ajatuksia sinulla olisi vuokravelkatilanteiden ehkäisemiseksi? Mitä tukea toivoisit tilanteeseen?
- Olisitko valmis välitystiliin tai edunvalvontaan, jotta asuminen turvautuisi?

Haastattelukysymykset Kuninkaankallion henkilökunnalle

- Mitkä asiat ovat mielestäsi johtaneet asukkaiden vuokravelkaan?
- Minkälaista tukea olet tarjonnut? Onko tukea otettu vastaan?
- Minkälainen tuki voisi olla tarpeen vuokravelkojen ehkäisyssä?
- Toimiiko yhteistyö asukkaan sosiaalityöntekijän kanssa vuokravelkaongelmissa?

Haastattelukysymykset Espoon sosiaalitoimen edustajille

- Miten reagoitte, kun asukkaalla kertyy vuokravelkaa ja hädätouhka?
- Toimiiko yhteistyö Kuninkaankallion kanssa, kun asukas on hädätouhassa?
- Mitä ehdotuksia teillä olisi vuokravelkatilanteiden ehkäisemiseksi?
- Mikä on ehtona välitystilille?
- Minne ohjaatte asiakkaan hädän jälkeen?

LIITE 2. TUTKIMUS-SUOSTUMUS

Tutkimukseen osallistuvilta pyydettävä kirjallinen suostumus

Tutkimuksen nimi: Asunto ensin -vuokranmaksun haasteet, miten tukea?

Tutkimuksen tekijä ja yhteystiedot: Annina Suomi
annina.suomi@student.diak.fi

Kuvaus tutkimuksesta:

Opinnäytetyö, Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulu, sosionomitutkinto.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Kuninkaankallion asumispalveluyksikön asukkaiden vuokravelkaan johtaneita syitä ja tuen tarvetta vuokrakulujen hoidossa. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää keinoja vuokravelan estämiseksi ja parantaa yhteistyöverkoston mahdollisuuksia tuen tarpeeseen vastaamiseen.

Tutkimusaineisto kerätään ryhmähaastatteluna, johon kutsutaan Kuninkaankallion asukkaita, työntekijöitä sekä Espoon sosiaalitoimen edustajia.

Haastattelussa annettuja tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja opinnäytetyössä henkilöllisyyttä ei voida tunnistaa. Henkilötietoja ei kerätä aineistoon. Haastattelun tutkimuskysymyksiin vastataan niiltä osin, kuin haastateltava kokee luottamusta ja turvallisuutta vastata kysymykseen. Tutkittavaa haastatteluryhmää sitoo vaitiolovelvollisuus.

Tulokset julkaistaan opinnäytetyön julkaisuseminaarissa Diakonia-ammattikorkeakoulussa Helsingin kampuksella ja verkossa Theseus - ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut -sivulla sekä Helsingin Diakonissalaitoksen verkkosivuilla, kun opinnäytetyö on valmis.

Haastattelun ajankohta on 18.2.2021 klo 14 Kuninkaankallion monitoimitilassa.

Haastattelumateriaali säilytetään opinnäytetyön tekijän tietokoneella salasanalla suojatussa tiedostossa ja tiedosto tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua asianmukaisesti.

Näitä kirjallisia suostumuksia allekirjoitetaan yhteensä kaksi kappaletta, joista toinen jää sinulle. Tutkijan kappale kirjallisesta suostumuksesta säilytetään haastatteluun asti omassa kansiossaan lukitussa kaapissa, jonka se hävitetään lukoliseen tietosuojakeräysastiaan heti jälkeen.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät.

Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Tämä kirjallinen suostumus hävitetään lukolliseen tietosuojajäteastiaan heti haastattelun jälkeen.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa asiakassuhteeseen/työsuhteeseen.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 3. TIEDOTE HAASTATTELUSTA/KUTSU (asukkaille)

KUTSU

Arvoisa Kuninkaankallion asukas!

Etsin haastatteluun muutamaa asukasta, joille on kertynyt vuokravelkaa Kuninkaankallion asumispalveluysikköön. Haluaisin haastattelun avulla kuulla mitkä asiat ovat sinun kohdallasi vaikuttaneet vuokravelan syntyyn, miten sinua on tuettu vuokranmaksussa/velassa ja millaista tukea kaipaat vuokranmaksuun. Sinulta saadun tiedon avulla Kuninkaankallio voisi tukea asukkaitaan paremmin vuokranmaksuun/velkaan liittyvissä tuen tarpeissa ja näin ollen ehkäistä vuokraveloista johtuvia häätöjä Kuninkaankalliosta.

Olen Kuninkaankallion asumispalveluysikön ohjaaja ja opiskelen samalla sosionomiksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja koulutukseeni kuuluu opinnäytetyön laatiminen, johon kerään tietoa haastattelulla, johon sinun lisäksi kutsutaan Kuninkaankallion muita asukkaita, sosionomi, ohjaaja sekä Espoon sosiaalitoimen edustaja/edustajia. Kaikkien haastatteluun osallistujien tulee sitoutua salassapitovelvollisuuteen koskien haastattelun sisältöä ja osallistujia.

Vaihtoehtoisesti, jos koet vuokravelkaan johtaneet syyt liian henkilökohtaisiksi käsiteltäväksi ryhmähaastattelun muodossa, voidaan haastattelu toteuttaa myös yksilöhaastattelun muodossa yhdessä sovittuna ajankohtana.

Tutkimukseen ja haastatteluun osallistuminen on sinulle täysin vapaaehtoista, eikä kieltäytyminen vaikuta mitenkään Kuninkaankalliossa asumiseen. **Haastattelut järjestetään Kuninkaankallion monitoimitilassa 18.2.2021 klo 14.** Haastattelu kestää noin tunnin ja sen voi keskeyttää milloin tahansa ilman perusteluja. Haastattelu nauhoitetaan ja säilytetään opinnäytetyön tekijän tietokoneella salasana suojatussa tiedostossa. Nauhat tuhotaan heti niiden purkamisen jälkeen. Kerättyä haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi ja sinua ei voida tunnistaa opinnäytetyöstäni. Kirjallisia suostumuksia allekirjoitetaan yhteensä kaksi kappaletta, joista toinen jää sinulle. Tutkijan kappale kirjallisesta suostumuksesta säilytetään haastatteluun asti omassa kansiossaan lukitussa kaapissa, jonka se hävitetään lukolliseen tietosuojakeräysastiaan heti haastattelun jälkeen.

Jos olet kiinnostunut osallistumaan haastatteluun, ilmoitathan minulle ennen 15.2 tai sinulle herää kysymyksiä haastattelusta, kerro siitä minulle tai muille Kuninkaankallion työntekijöille tai sähköisesti
annina.suomi@student.diak.fi

Haastatteluun osallistumisesta kiitoksena lahjakortti S-ryhmän liikkeisiin!

Ystävällisin terveisin, Annina Suomi

LIITE 4. TIEDOTE HAASTATTELUSTA/KUTSU (Kuninkaankallion henkilökunnalle)

KUTSU

Arvoisa Kuninkaankallion sosionomi/ohjaaja!

Olen Kuninkaankallion asumispalveluyksikön ohjaaja ja opiskelen samalla sosionomiksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja koulutukseeni kuuluu opinnäytetyön laatiminen, jonka toteutan ryhmähaastattelun muodossa. Opinnäytetyöni nimi on Asunto ensin -vuokranmaksun haasteet, miten tukea?

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Kuninkaankallion asumispalveluyksikön asukkaiden vuokraelkaan johtaneita syitä ja tuen tarvetta vuokratulujen hoidossa. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää keinoja vuokraelan estämiseksi ja parantaa yhteistyöverkoston mahdollisuuksia tuen tarpeeseen vastaamiseen.

Toivon osanottoa Kuninkaankallion sosionomilta ja yhdeltä ohjaajalta ryhmämuotoiseen haastatteluun. Haluaisin haastattelun avulla kuulla mitkä asiat ovat mielestäsi syynä asukkaiden vuokranmaksuongelmissa ja miten olet tarjonnut tukea vuokraelkoihin liittyvissä asioissa sekä miten olet kokenut verkostotyön onnistumisen Espoon sosiaalitoimen kanssa asukkaiden vuokraelkaan liittyvissä haasteissa. Ryhmähaastatteluun kutsutaan lisäksi Kuninkaankallion asukkaita ja Espoon sosiaalitoimen edustaja/edustajia.

Tutkimukseen ja haastatteluun osallistuminen on sinulle täysin vapaaehtoista, eikä kieltäytyminen vaikuta mitenkään Kuninkaankalliossa työskentelemiseen. Haastattelut järjestetään Kuninkaankallion tiloissa. **Haastattelut järjestetään Kuninkaankallion monitoimitilassa 18.2.2021 klo 14.** Haastattelu kestää noin tunnin ja sen voi keskeyttää milloin tahansa ilman perusteluja. Kaikkien haastatteluun osallistujien tulee sitoutua salassapitovelvollisuuteen koskien haastattelun sisältöä ja osallistujia.

Haastattelu nauhoitetaan ja säilytetään opinnäytetyön tekijän tietokoneella salasanalla suojatussa tiedostossa. Nauhat tuhotaan heti niiden purkamisen jälkeen. Kerättyä haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi ja sinua ei voida tunnistaa opinnäytetyöstäni.

Kirjallisia suostumuksia allekirjoitetaan yhteensä kaksi kappaletta, joista toinen jää sinulle. Tutkijan kappale kirjallisesta suostumuksesta säilytetään haastatteluun asti omassa kansiossaan lukitussa kaapissa, jonka se hävitetään lukolliseen tietosuojakeräysastiaan heti haastattelun jälkeen.

Jos olet kiinnostunut haastatteluun osallistumisesta, ilmoitathan minulle osallistumisestasi ennen 15.2 tai sinulle herää kysymyksiä liittyen haastatteluun, kerro siitä minulle.

annina.suomi@student.diak.fi Ystävällisin terveisin, Annina Suomi

LIITE 5. TIEDOTE HAASTATTELUSTA/KUTSU (Espoon aikuissosiaalityölle)

KUTSU

Arvoisa Espoon kaupungin sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja!

Olen Kuninkaankallion asumispalveluyksikön ohjaaja ja opiskelen samalla sosionomiksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja koulutukseeni kuuluu opinnäytetyön laatiminen, jonka toteutan ryhmähaastattelun muodossa. Opinnäytetyöni nimi on Asunto ensin -vuokranmaksun haasteet, miten tukea?

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Kuninkaankallion asumispalveluyksikön asukkaiden vuokravelkaan johtaneita syitä, ja tuen tarvetta vuokratulujen hoidossa. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää keinoja vuokravelan estämiseksi ja parantaa yhteistyöverkoston mahdollisuuksia tuen tarpeeseen vastaamiseen.

Toivon osanottoa yhdeltä tai kahdelta Espoon aikuissosiaalityön edustajalta, joiden asiakkaita asuu Kuninkaankalliossa ryhmämuotoiseen haastatteluun. Haluaisin haastattelun avulla kuulla, miten verkosto toimii teidän, Kuninkaankallion asukkaiden ja henkilökunnan välillä, kun ongelmana on Kuninkaankallion asukkaiden vuokravelkaan liittyviä ongelmia ja minkälaisia ratkaisuja/tukea tarjoatte, jotta asukas välttäisi häätöprosessin, kun syynä ovat vuokraträstit. Haastatteluun kutsutaan teidän lisäksi Kuninkaankallion asukkaita ja henkilökuntaa. Toimin itse yhteyshenkilönä Kuninkaankallion ja kutsuttujen välillä. Yhteystiedot alla.

Tutkimukseen ja haastatteluun osallistuminen on sinulle täysin vapaaehtoista. **Haastattelut järjestetään Kuninkaankallion monitoimitilassa 18.2.2021 klo 14. Haastatteluun voi osallistua Teams-välityksellä.** Haastattelu kestää noin tunnin ja sen voi keskeyttää milloin tahansa ilman perusteluja. Kaikkien haastatteluun osallistujien tulee sitoutua salassapitovelvollisuuteen koskien haastattelun sisältöä ja osallistujia.

Haastattelu nauhoitetaan ja säilytetään opinnäytetyön tekijän tietokoneella salasana suojatussa tiedostossa. Nauhat tuhotaan heti niiden purkamisen jälkeen. Kerättyä haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi ja sinua ei voida tunnistaa opinnäytetyöstäni.

Kirjallisia suostumuksia allekirjoitetaan yhteensä kaksi kappaletta, joista toinen jää sinulle. Tutkijan kappale kirjallisesta suostumuksesta säilytetään haastatteluun asti omassa kansiossaan lukitussa kaapissa, jonka se hävitetään lukolliseen tietosuojakeräysastiaan heti haastattelun jälkeen.

Jos olet kiinnostunut osallistumaan haastatteluun, ilmoitathan minulle osallistumisesta ennen 15.2 tai sinulle herää kysymyksiä haastattelusta, kerro siitä minulle.

annina.suomi@student.diak.fi

Ystävällisin terveisin, Annina Suomi